

MŰVÉSZKÖR

mma.hu

2025 • NYÁR

A Magyar Művészeti Akadémia
ingyenes időszaki kiadványa

MAGAZIN
II. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

MEGALAKULT AZ MMA ERDÉLYI BIZOTTSÁGA

*Beszélgetés Vargha Mihállyal
és Balázs-Bécsi Gyöngyivel*

IN MEMORIAM FEKETE GYÖRGY

Turi Attila beszéde

NEM HELYETTESÍTHETŐ TÁRGYAK / III. KÉPZŐMŰVÉSZETI NEMZETI SZALON 2025

Szegő György bevezetője

MŰCSARNOK | MÁJUS 23. – SZEPTEMBER 28.

Nem helyettesíthető tárgyak

III. Képzőművészeti Nemzeti Szalon 2025

KEDVES OLVASÓ!

*„Népünk, ha falujában megtalálja
a jó példát, nem fog idegenbe
járni érte.”*

Kós Károly mély gondolata szépséges példázat. Az erdélyi művész lakóházak építészetéről írt, a Magyar Művészeti Akadémia és a Székely Nemzeti Múzeum által reprint kiadásban bő egy évtizede újból megjelentetett könyvéből származó idézet a magyar falu épített örökségéről szól, de – általános érvénnyel – az értékek fontosságára irányítja rá a figyelmet.

Az idegen földet bejárni, s ott kulturális tapasztalatokat szerezni elengedhetetlen a szellemi fejlődéshez. Kós Károly azonban arra int: nemzetünk iránti felelősségünk, hogy az életünk alapvető kérdéseire adandó helyes válaszokat itthon keressük, s a nagy döntésekhez inspirációt adó művészeti eleményeket itthon is valósítsuk meg.

A Magyar Művészeti Akadémia színes rendezvénykínálatával, tagjainak gazdag életművével bőséges lehetőséget teremt arra, hogy ki-k megtalálja az érdeklődéséhez, lelkialkatához közel álló műalkotásokat. Ehhez nem kell sok száz vagy ezer kilométert utazni – a fővárosban és hét regionális központunkban az ország minden térségében jelen vagyunk. Nagy örömömre szolgál, hogy Akadémiánk idén tavasszal a határon túl is megkezdte a szervezett keretek között folyó tevékenységét az Erdélyi Bizottság megalakításával. Élénk erdélyi kapcsolatainkra számos példát láthat a nagyközönség idén is: ilyen volt a Szárhegy 50 kiállítás a Műcsarnokban, s ilyen **Kós András** szobrászművész – Kós Károly fia – tárlata Akadémiánk székházában, a Pesti Vigadóban.

Kérem, kedves Olvasó, gondolatban lépjen be ismét művészkörünkbe: magazinunk lapjairól ismerje meg a nagyközönség számára nyitott programjainkat, s azokat az elképzeléseket és törekvéseket, amelyek mindennapjainkat és ünnepnapjainkat alakítják!

TURI ATTILA

a Magyar Művészeti Akadémia elnöke

IMPRESSZUM

MŰVÉSZKÖR

A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) ingyenes időszaki kiadványa

2025. II. évfolyam 2. szám

Felelős kiadó: Turi Attila

Felelős szerkesztő:

Borbély László

Szerkesztőség: 1062 Budapest, Andrássy út 101.

Levelezési cím:

1368 Budapest, Pf. 242

Címlap: Fekete György:

Képzeletbeli város, 2015, famozaik, kerámiamozaik, antik keret, 65 × 80 cm

Hátoldal: Péreli Zsuzsa:

Szegény angyal, 1997, egyedi technika, gyapjú, ezüstszál, selyem, pénzérmék, 236 × 165 cm, magántulajdon

Fotó: Nyirő Simon, Szathmáry Melinda, Török Máté, Walter Péter

Korrektúra: Nácsai Katalin

Tervezőgrafikus:

Alajbeg Afrodite

Nyomda: Dualprint Kft.

ISSN 3058-0129

6-8

16-17

24-25

27

34-35

36

RÁTÓTI ZOLTÁN
A VISSZAKAPHATÓ REMÉNYRŐL

A 2025-ös szentév mottója „a remény zarándokai”. Ennek a tartalmához kapcsolódva „*Dum spiro, spero*” címmel május 5-én szakrális képzőművészeti kiállítás nyílik a Római Magyar Akadémián, a Magyar Művészeti Akadémia akadémikusainak részvételével. A kiállítás kurátora **BAKSAI JÓZSEF** festőművész. Szeptemberben a szakrális színjátszásról rendez tárlatot, végül december 19-én adventi koncertet ad az MMA a jezsuiták római fő szentélyében, az Il Gesù-templomban. A szentév óriási lehetőség az MMA számára, hogy kiterjessze és fölmutassa magát. **RÁTÓTI ZOLTÁN** Kossuth-díjas színművész, az MMA alelnöke szerint már önmagában a fölkészülés is egy lelki zarándokúttal ér fel.

10-11

BERECZ ANDRÁS
A HARANGOK PALÁSTJÁRÓL

A 12. *Nyitott ház* összművészeti mulatságon *Mindenek újulnak – Tisztelet Kodály Zoltánnak* címmel lép fel **BERECZ ANDRÁS**, a nemzet művésze, az MMA rendes tagja májusban a Pesti Vigadóban. Az énekes, mesemondó néprajzi, antropológiai természetű fotókat is készít évtizedek óta. Harangokról és harangozókról gazdag anyagot gyűjtött össze *Szívverés a magasban* címmel. Budapesten, Csíkszeredában, Kassán, Lendván, Kolozsvárott, Bécsben egyszerre lesz látható, hallható. A kiállítás-megnyitókön a tervek szerint felcsendül Kodály *Harangszója*, ami eredetileg a Tengörszöm tündérről szóló mese betétdala.

20-21

3 Ajánlás

6 Megalakult az MMA Erdélyi Bizottsága

BESZÉLGETÉS VARGHA MIHÁLLYAL ÉS
BALÁZS-BÉCSI GYÖNGYIVEL | BORBÉLY LÁSZLÓ

8 Az Erdélyben megvalósuló programokra összpontosítanak

ÚJABB MÉRFÖLDKŐ A KÖZTESTÜLET TÖRTÉNETÉBEN
(MMA)

9 Keresztmetszet a magyar festészetéről

AZ MMA KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRLATA ANKARÁBAN
SZATHMÁRY MELINDA

10 A találkozások által kapjuk vissza a reményt

RÁTÓTI ZOLTÁN AZ MMA SZENTÉVI PROGRAMJAIRÓL,
A LEIKI ÉS FIZIKAI ZARÁNDOKÚTRÓL | RÁTKAI BALÁZS

12 In memoriam Fekete György

EMLEKÜLÉS HALÁLÁNAK ÖTÖDIK ÉVFORDULÓJA
ALKALMÁBÓL

13 „... továbbvitte a lélek- és nemzetemelő eszmét”

TURI ATTILA KÖSZÖNTŐBESZÉDE

14 A művészeti alkotásról – amire egyedül az ember képes

BEVEZETŐ A III. KÉPZŐMŰVÉSZETI NEMZETI
SZALON 2025 KIÁLLÍTÁSHOZ | SZEGŐ GYÖRGY

16 Az időmet adom ajándékba

PÉRELI ZSUZA GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA
A MŰCSARNOKBAN | NAGY VILLÓ

18 Istentől kapott ajándék

BESZÉLGETÉS KÓKAY KRISZTINA GRAFIKUS-
ÉS TEXTILMŰVÉSSZEL | VARGA MÁRTA

20 Szívverés a magasban

BERECZ ANDRÁS CSOKIPAPÍRRRA ÍRT TÖREDÉK
GONDOLATOKRÓL, KESKENY PALLÓKRÓL ÉS HARANGOK
PALÁSTJÁRÓL | TÓTH IDA

22 Klasszikus értékek kiváló művészi minőségben

SOLYMOSI TARI EMŐKE ÉLMÉNYTEREMTÉSÉRŐL,
KATARZISRÓL ÉS KULTURÁLIS MISSZIÓRÓL
SZATHMÁRY MELINDA

24 A hegymászás gyönyörűsége

SZÖRÉNYI LÁSZLÓ „GYÓGYJÓKAIZÁSRÓL”, GARIBALDI-
KULTUSZRÓL ÉS KIFARAGOTT LÉPCSŐFOKOKRÓL
TÓTH IDA

26 Kiemelkedő nemzetépítő életmű

NEMESKÜRTY ISTVÁNRA EMLÉKEZTEK A RÓHEIM-VILLÁBAN
GÓZON ÁKOS

27 Összefogás a magyar kultúráért

EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ MMA ÉS A MAGYAR CORVIN-LÁNC
TESTÜLET KÖZT (MMA)

„A kép hallgat, de csöndben elmond valamit”

MÓSER ZOLTÁN FOTÓKIÁLLÍTÁSA SZEKSZÁRDON
MOHAY RÉKA

29 Lélek és élet

RUDOLF MIHÁLY ÉPÍTÉSZ ÉS ÚTITÁRSAI TÁRLATA
FILIP-KÉGL ILDIKÓ

30 A messze látó ember

BEMUTATTÁK A FINTA JÓZSEFRŐL SZÓLÓ MONOGRÁFIÁT
ELMER ISTVÁN

32 Akadémikusok a Hírös Agórában

KIÁLLÍTÁSSOROZAT KERETÉBEN MUTATJÁK BE AZ MMA
MŰVÉSZEINEK MUNKÁSSÁGÁT KECSKEMÉTEN
VARGA KATICA

34 Egyensúlyos nevelés

SAPSZON FERENC A FELISMERT HIVATÁSRÓL,
ATMOSZFÉRÁRÓL ÉS A KIKRISTÁLYOSODOTT MONDATOKRÓL
TÓTH IDA

36 Életmű az értékközpontúság jegyében

DÁRDAY ISTVÁN KÖSZÖNTÉSE A PESTI VIGADÓBAN
SZATHMÁRY MELINDA

37 Az igazi művészet soha nem lehet bezárva egy dobozba

BESZÉLGETÉS LESLIE MANDOKIVAL | MIKÓ KRISZTINA

38 Fókuszban az évfordulók

SENTMÁRTONI JÁNOS AZ MMA KIADÓ ÚJ KÖNYVEIRŐL
BORBÉLY LÁSZLÓ

Balázs-Bécsi Gyöngyi, a bizottság társelnöke és Vargha Mihály elnök

Megalakult az MMA Erdélyi Bizottsága

Beszélgetés Vargha Mihállyal és Balázs-Bécsi Gyöngyivel

BORBÉLY LÁSZLÓ

Megtartotta alakuló ülését a Magyar Művészeti Akadémia Erdélyi Bizottsága a közttestület Andrassy úti irodaházában március 28-án. A bizottság az alapító okirat aláírásának napjától az MMA Erdélyi Munkacsoportja alakuló ülésének napjáig tartó időtartamra jött létre. A frissen megalakult bizottság elnöke Vargha Mihály, az MMA rendes tagja (Képzőművészeti Tagozat), a Székely Nemzeti Múzeum igazgatója lett, míg társelnöki tisztjét Balázs-Bécsi Gyöngyi, az MMA rendes tagja (Népművészeti Tagozat), a Kallós Zoltán Alapítvány elnöke tölti be.

A közttestületben hónapok óta beszédtema az új regionális csoport megalakulása, amelyet nagy várakozás előzött meg. Megosztanák velünk az érzéseiket, gondolataikat ezen a kivételes napon?

Amikor felkértek erre a megtisztelő feladatra, akkor én két dolgot emeltem ki – mondta el VARGHA MIHÁLY. – Az egyik a magyar-magyar kapcsolatok megerősítése, hogy a Magyarországon fontos értékek az Erdélyben fontos értékekkel együtt legyenek bemutatva. A másik pedig az lenne, hogy olyan művészeket hozzunk helyzetbe, akik értékeset alkotnak, de Magyarországon egyáltalán nem ismerik őket, és Erdélyben is alig. Szeretnénk az ismeretlenségből előhívni és bemutatni őket. A munkacsoport révén sokkal több esélyünk lenne arra, hogy Erdélyben népszerűsítsük a Magyar Művészeti

Az új kihívások, feladatok megoldása révén közelebb kerülnek majd egymáshoz az alkotók és nagyobb lesz a kohézió a társművészetek között Erdélyben.

Akadémiát, amelynek összművészeti tevékenysége sajnos kevésbé érzékelhető a határon túl.

– Az új munkacsoport hidat épít Erdélyben a művészeti ágazatok között – fűzte hozzá BALÁZS-BÉCSI GYÖNGYI. – Minden művészeti ág általában a saját körében tájékozott leginkább. Így számunkra az is fontos, hogy személyesen is megismerjük egymást, közösen tudjunk gondolkodni, programokat tervezni. Emellett kölcsönös bemutatkozási lehetőséget kínálni Magyarországon és Erdélyben. Szeretnénk közreműködni abban, hogy szoros együttműködés alakuljon ki a magyarországi és erdélyi művészek között. Az erdélyi gyökerű alkotók ettől kezdve nem diaszpóráként, hanem csoportként folytatják működésüket az MMA anyaországi munkacsoportjaival közösen. Talán ez a legfontosabb hozadéka a mai napnak.

Az alkotók feladatvállalása mellett segítségükre lesz a Sepsiszentgyörgyön, illetve Válaszúton szerzett tapasztalat a közösségépítésben?

Azáltal, hogy az erdélyi munkacsoport különböző helyszíneken, Sepsiszentgyörgyön, Válaszúton és másutt is találkozik, meg tudja szólítani a különböző művészeti ágakban tevékenykedő akadémikusokat, közttestületi tagokat vagy ösztöndíjasokat – mondta Balázs-Bécsi Gyöngyi. – Az utóbbiak szerepvállalására különösen számítunk, hiszen az életkorukból fakadó energia és teremtőerő nélkül aligha gondolkozhatnánk minél szélesebb földrajzi körben közös programok, kortárs művészeti események megvalósításában. Az új kihívások, feladatok megoldása révén közelebb kerülnek majd egymáshoz az alkotók, és nagyobb lesz a kohézió a társművészetek között Erdélyben.

– A magyarországi régiók megalakulásakor a szegedi munkacsoporthoz csatlakoztam – idézte fel Vargha Mihály. – Az ottani üléseken való részvételkor számtalanszor megfordult a fejemben a gondolat, hogy Erdélyben is képesek lennénk hasonló programok előkészítésére és megrendezésére. Ezáltal az identitásunkat jobban fel tudnánk mutatni, és a többi munkacsoporttal való együttműködés is gördülékenyebb lehetne. Mondok egy példát. Rögtön az első szegedi munkaülésem kiderült, hogy azon a szimfonikus koncerten, amelyre meghívtak bennünket, a koncertmester háromszéki származású, nekem ráadásul gyermekkori jóbarátom. Akkor jött az ötlet, hogy milyen jó lenne, ha nálunk is fellépnének. Azt mondom, hogy nagyon jó ezeket a kapcsolatokat újra felélemlíteni. Hogyha egy picit mélyebbre ásunk, rájövünk, hogy ez egy kapcsolatrendszer, amelynek hálózatként kellene

Kós András A kertész felesége és Süt a nap című alkotása
FOTÓ: Székely Nemzeti Múzeum

működni a Kárpát-medencébe. Ezt mindenképpen szeretnénk erősíteni a munkacsoportban.

Van-e már konkrét program, amelyet az új munkacsoport égisze alatt terveznek?

A közelmúltban a Műcsarnok adott otthont a *Kós 140 | Kós Károly műhelye* című tárlatnak, amelyet szeretnénk májusban Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeumban bemutatni – tájékoztatott Vargha Mihály. – Ugyanakkor a szobrász fia, KÓS ANDRÁS születésének 110. évfordulója alkalmából a Székely Nemzeti Múzeum a sepsiszentgyörgyi Liszt Intézettel közös életmű-kiállítása május 22-ig lesz látható a Pesti Vigadóban.

– Ez az első év a kezdet és a megismerés periódusa, illetve a munkamódszer kialakítása, hiszen arra is idő kell. Kapásból nehéz lenne most olyan programokat felsorolni, amelyek minden művészeti ágat összefognak. Viszont az a feladatunk, hogy legyen egy olyan rendezvény, egy olyan közös elképzelés, ahol mindenki meg tudja mutatni magát az elkövetkezendő években. És ugye ez azért is nagyon fontos, mert az otthoni társadalmi szöveten is még munkálkodni kell – fejezte be Balázs-Bécsi Gyöngyi. ■

Vámszer Géza-díjat kapott Balázs-Bécsi Gyöngyi múzeumpedagógus, tanító a Kallós Zoltán Alapítványban az oktatás, a népművészet és a közművelődés terén, több évtizede a kisebbségi létben megélt magyarságtudat kialakítása és megőrzése érdekében végzett munkásságáért. Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) kétnapos rendezvénnyel ünnepelte megalapításának 140. évfordulóját április 11-én és 12-én. Ennek keretében adták át a díjat.

Az Erdélyben megvalósuló programokra összpontosítanak

Újabb mérföldkő a köztestület történetében

Elöl: Richly Gábor, Balázs-Bécsi Gyöngyi, Turi Attila, Vargha Mihály és Kiss János
Középen: Jakobovits Márta, Pregitzer Fruzsina és Ádám Gyula
Hátul: Bogos Ernő, Haáz Sándor, Pávai István és Sántha Attila Barna

A Magyar Művészeti Akadémia Erdélyi Bizottságának alakuló ülését **TURI ATTILA**, az MMA elnöke nyitotta meg, aki köszöntőjében kiemelte: a megalkuló bizottság kiemelt feladatai közé tartozik, hogy javaslatot tegyen az MMA elnöksége felé az Erdély területén megvalósuló programok egyedi támogatására, az erdélyi aktivitások fejlesztési irányaira, emellett kapcsolatot építsen a helyi kulturális szereplőkkel, művészekkel, civil és egyházi szervezetekkel, önkormányzatokkal. Célja továbbá az MMA erdélyi munkacsoportja alakulásának előkészítése, egyben elősegítése. „Ez a munka elsősorban a kapcsolatépítésről szól. Nem az MMA önkifejezéséről, hanem a kultúra széles körű és pontos közvetítéséről, éltetéséről” – hangsúlyozta az elnök.

KISS JÁNOS, az MMA regionális és határon túli hálózati építéséért felelős alelnöke felszólalásában felidézte a kezdeteket, a köztestület hét regionális központjának – Debrecen, Győr, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Szeged, Veszprém – megalkulását 2022 decembere és 2023 márciusa között, amelyet a Magyar Tudományos Akadémiával (MTA) együttműködésben valósított meg.

„Nem győzöm időről időre hangsúlyozni, hogy mennyire hálás vagyok azoknak az akadémikustársaknak és köztestületi tagoknak, akik ebben az építkezésben részt vállaltak és jelenleg is részt vesznek. Továbbra is, folyamatosan várjuk tette kész tagjaink jelentkezését az egyes régiók munkacsoportjaiba, akik tevékenységükkel érdemben tudják segíteni a helyi kulturális és szakmai, emellett felsőoktatási és egyházi intézményekkel való partnerségek kialakítását, működtetését, az értékes művészeti projektek, kezdeményezések felkarolását.”

Az MMA régóta tervezte a köztestület kulturális szerepvállalásának határon túlra való kiterjesztését. A Kárpát-medencét érintő regionális bővítés első állomásaként 2024. októ-

ber közepén Turi Attila, az MMA elnöke és **RICHLY GÁBOR** főtitkár aktív közreműködésével javaslatot tettek az erdélyi aktivitás eseti elnöki bizottság formájában történő megindítására. Ezt idén január második felében egy nagyváradi informális találkozó követte, melynek során egyeztetés történt a bizottság megalakulásának konkrét lépéseiről a bizottsági tagságra felkért akadémikusok részvételével.

„Lépésről lépésre haladunk, és bízom benne, hogy az MMA erdélyi jelenléte gyorsan és láthatóan megerősödik majd, hisz az akadémikusainkon és köztestületi tagjainkon túl az ösztöndíjasaink is érdemi szerepet vállalnak a regionális építkezésben. E terv megvalósulása újabb mérföldkővet jelent majd a köztestület történetében” – mondta el Kiss János.

A bizottság elnöke: **VARGHA MIHÁLY**, az MMA rendes tagja (Képzőművészeti Tagozat). Társelnök: **BALÁZS-BÉCSI GYÖNGYI**, az MMA rendes tagja (Népművészeti Tagozat). A bizottság további tagjai: **ÁDÁM GYULA**, az MMA levelező tagja (Film- és Fotóművészeti Tagozat); **BOGOS ERNŐ**, az MMA rendes tagja (Építőművészeti Tagozat); **HAÁZ SÁNDOR**, az MMA rendes tagja (Zeneművészeti Tagozat); **JAKOBOVITS MÁRTA**, az MMA rendes tagja (Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozat); **PÁVAI ISTVÁN**, az MMA levelező tagja (Művészetelméleti Tagozat); **PREGITZER FRUZZSINA**, az MMA rendes tagja (Színházművészeti Tagozat); **SÁNTHA ATTILA BARNÁ**, az MMA levelező tagja (Irodalmi Tagozat).

A tagok megbízatása a bizottság működési idejére szól. A bizottsági ülésekre – a bizottság elnökének döntése alapján – tanácskozási joggal meghívhatók az MMA akadémikusai, köztestületi tagjai, valamint egyéb szakemberek.

MMA ■

Stroher Márton főosztályvezető, Kiss János alelnök, Mátis Viktor nagykövet, Szurcsik József akadémikus és Kovács Gergő Máté kulturális attasé

A kép világa – a festmény frissítése címmel a Magyar Művészeti Akadémia nagyszabású kiállítása volt megtekinthető az ankarai Dogan Tasdelen Kortárs Művészeti Központban áprilisban. A tárlat 2024 szeptemberében debütált a Magyar–Török Kulturális Évad keretében az isztambuli Liszt Intézetben, ahol egészen 2025. január végéig volt látható. A kiállítás három generáció huszonnéggy művészenek munkáin keresztül nyújt szűkített, egyben reprezentatív keresztmetszetet a magyar kortárs festészetről.

Az esemény megnyitóján köszöntőbeszédet mondott **MÁTIS VIKTOR**, Magyarország törökországi nagykövete és **KISS JÁNOS**, az MMA alelnöke, aki kiemelte: a tárlat eredetileg a Magyar–Török Kulturális Évad keretében jött létre, és bár a rendezvénysorozat lezárult, a két ország közti kapcsolatépítés folytatódik többek közt a 2025-ös innovációs évvel, valamint az MMA Képzőművészeti Tagozatának és ösztöndíjasainak e festészeti kiállításával, amely az MMA szervezésében valósult meg. „Jelen kiállítás huszonnéggy magyar képzőművészről mutat be alkotásokat, széles generációs merítésből. Reméljük, hogy rajtuk keresztül sikerül áttekintést nyújtanunk a magyar festészet legújabb kori történetéből, de természetesen e válogatás keretei inkább csak felvillantani engedik képzőművészetünk gondolati és technikai sokszínűségét” – mondta az alelnök.

A kiállítást **SZURCSIK JÓZSEF** Munkácsy-díjas képzőművész, érdemes művész, az MMA rendes tagja, a kiállítás egyik kurátora nyitotta meg.

„E kiállítás ismét kiváló alkalom arra, hogy megismerjük közösen vállalt értékeinket, de alkalom az alkotói módszereink különbözőségének bemutatására, a festmények sajátos diskurzusára, az egymástól eltérő gondolkodásmódok együttállására is. A határok nélküli művészet szakmai nyelvét beszélők számára mindez nagyon erős kapocs. A magyarországi festészet bemutatása a török közönség előtt számunkra fontos szakmai tapasztalat. Ezek a benyomások sokat segítenek abban, hogy egymást megismerve és megértve a nyitottság alapján kiépülő kulturális és kortárs művészeti együttműködések egész sorát alakíthassuk ki” – hangsúlyozta Szurcsik József.

Keresztmetszet a magyar festészetről

Az MMA képzőművészeti tárlata Ankarában

SZATHMÁRY MELINDA

A kurátor szerint összességében elmondható, hogy a magyar képzőművészet szellemiségére kifejezetten jellemző a befogadó nyitottság, a mélységek kutatása és a „magaslatokig irányuló szárnyalás igénye”, az alázatos és egyben állhatatos alkotómunka, a pályatársakba vetett bizalom, a partnerekkel kialakítható figyelmes szakmai viszony és az együttműködés igénye. Ezek együtt részét képezik a jövőképünknek, de egyúttal a kultúránk és művészetünk értékének biztosítékai is.

Végezetül Szurcsik József kurátortársa, **ISKI KOCSIS TIBOR** gondolatait idézte, miszerint a magyarországi festészet az első középkori említésétől kezdődően szorosan kötődött az európai művészeti hagyományhoz, de egyben vállalta a földrajzilag és történelmileg kialakult, Kelet és Nyugat művészete közötti összekötő szerepet is. ■

A KÉP VILÁGA – A FESTMÉNY FRISSÍTÉSE

A kiállító művészek:

Baksai József, Baráth Áron, Bukta Imre, Elekes Károly, Földi Péter, Gaál József, Gál András, Gulyás Andrea Katalin, Hermann Zsófia, Horváth Lóczy Judit, Incze Mózes, iski Kocsis Tibor, Jovián György, Kótai Tamás, Lajta Gábor, Palkó Tibor, Stefanovits Péter, Szabó Ábel, Szotyory László, Szurcsik József, Tóth Angelika, Verebes György, Verebics Ágnes, Véssey Gábor

Kurátorok:

iski Kocsis Tibor, Stefanovits Péter, Szurcsik József

A tárlat 2025. április 15-ig volt látható az ankarai Dogan Tasdelen Kortárs Művészeti Központban.

A találkozások által kapjuk vissza a reményt

Rátóti Zoltán az MMA szentévi programjairól, a lelki és fizikai zárándokútról

RÁTKAI BALÁZS

Az MMA több rendezvényével is csatlakozik a Ferenc pápa által tavaly karácsonykor megnyitott szentévhez. A negyedszázadonként megnyíló római szent kapukon keresztül számtalan magyar zárándok érkezik ebben az időszakban az Örök Városba, hogy találkozzon a szentatyával és hitében megerősödve térjen haza.

Rátóti Zoltán az MMA alelnökeként a szentévi programok egyik szervezője. A magyar művészek hogyan mutatják meg magukat idén Rómában?

A 2025-ös szentév mottója „a remény zárándokai”. Ennek a tartalmához kapcsolódva „*Dum spiro, spero*” címmel május 5-én szakrális képzőművészeti kiállítás nyílik a Római Magyar Akadémián, a Magyar Művészeti Akadémia akadémiusainak részvételével. A kiállítás kurátora **BAKSAI JÓZSEF** festőművész. Szeptemberben a szakrális színjátszásról rendezünk tárlatot, végül december 19-én adventi koncertet ad az MMA a jezsuiták római fő szentélyében, az Il Gesù-templomban. A szentév óriási lehetőség az MMA számára, hogy kiterjessze és fölmutassa magát. Alázattal kapcsolódunk a szentév fő rendezvényeihez, és ha csak egy picit lépést hozzá tudunk tenni, hogy mélyebb és megítéltebb legyen ez a nagy zárándoklat, akkor szerintem már elértük a célunk. A két kiállítás és a koncert természetesen számunkra nagy dolog, de talán már önmagában a fölkészülés is egy lelki zárándokúttal ér fel. Az előkészületek során fantasztikusan nyitott embereket ismertünk meg.

Volt emlékezetes zárándokút az életében?

Van, aki lélekben és van, aki fizikailag zárándokol. Én sok-sok tevékenységemet fogtam föl úgy, mint egy zárándoklatot, például a magyarföldi fatemplom építésére is így tekintek, hiszen nagyon sok olyan pillanata volt, amikor megfeneklett, amikor szinte már föladtam, elvesztettem a reményt, hogy ez valaha is fölépülhet. Most már ki merem mondani, hogy egy vezeklésnek, egy megtisztulási folyamatnak éltem meg.

Amikor elveszti az ember a reményt, mégis hogyan kaphatja vissza?

A reményünket a lelkünkön keresztül érkező sugallatokkal nyerhetjük vissza. Olyan ez, mint valami hullámmás, ha fönt vagyunk, akkor nagyon bizakodóak vagyunk, ha pedig elvesszük a reményt, akkor mindig van utána fölemelkedés. Amikor teljesen reménytelennek látszott a templom helyzete, akkor egy-két napon belül találkoztam valakivel, akinek felcsillant a szeme a templomépítés gondolatára, és ezek a helyzetek és találkozások mindig átsegítettek a legnehezebb pillanatokon. Természetesen kellett lelkierő is, hogy tovább tudjunk menni az úton, de hiszek abban, hogy ezeket a segítségeket, találkozásokat és sugallatokat fentről kapjuk.

Sík Sándor István király című művében a címszereplőt alakítja. Szent István az uralkodása végén fiának, Imrének elvesztésekor mintha elvesztené a jövőbe vetett hitét?

Van egy számomra nagyon fontos mondat a műben arról, hogy hogyan vívjuk ki Isten figyelmét, aki biztos, hogy állandóan figyel bennünket, de talán az elszánás és az önfeláldozás képes szinte kényszerítő erőként működni az Isten felé. Imre özvegyének a mondata világosítja meg István királyt is, hogy elébe kell menjen a dolgoknak, higgyen a sugallatban, hogy van kinek felajánlani az országot.

Szent István király Rómában épp Szent Péter sírja közelében építtetett zárándokházat. Az akkori zárándokok utódként csodálhatjuk előrelátását...

Fölfoghatatlan, hogy Istvánnak micsoda kitekintése volt abban az időben Európára és az akkori politikára. Ez megint

FOTÓ: Nemzeti Színház / Ilvsky Béla

Söpte Andrea, Rátóti Zoltán és Martos Hanga Sík Sándor István király című színdarabjában

csak az ő hatalmas formátumát jellemzi és az égi segítséget mutatja. A király a Sík Sándor-darabban is sokszor hivatkozik arra, hogy vannak sugallatok, és azokat követi. Szinte mindig akkor cselekszik helyesen, amikor nem az emberi érdekek és pozíciók alapján dönt, hanem mer hagyatkozni a sugallatokra. Mi, egyszerű földi halandók is hányszor kerülünk olyan helyzetbe, amikor csak a sugallatra hagyatkozhatunk, és felismerjük ezt a csodálatos erőt. Biztos vagyok abban, hogy Istvánnak látnoki képessége volt, érezte a biztonságot a kereszténységben, és a zárándokházakat is ezért építtette Rómában, Konstantinápolyban és a Szentföldön. Nem véletlenül hívta a pápa apostol királynak.

Milyen élményt ad a zárándoknak a szentév?

Amikor Rómában elkészítettük az MMA szentévi programjait, megnyílt a szentkapu. Ezek a római nagy bazilikákban található bronzkapuk csak negyedszázadonként nyílnak meg, és a megbocsájtást, a kegyelem és a szeretet kiadását jelképezik. Önmagában véve a szentkapun való átjutás is amolyan „minizárándoklat” volt. Az emberek a hosszú sorban beszélgettek, mosolyogtak és türelmesek voltak, senki sem idegeskedett, tudták, hogy miért jöttek, mire várnak. Ott akkor nem lehetett érezni az időt, mintha valami lebegett volna az emberek fölött. Egyáltalán nem szenvedésnek éltem meg ezt a két órát, sőt volt valami felemelő benne. De aztán a szentkapun egy pillanat alatt átsodort minket a tömeg, és nem lehetett ott hosszan elidőzni. Azonban különleges és

felemelő a tudat, hogy ezt nem lehet mindig megtenni. Ez is egy találkozási pont. Nem lehet elkapkodni, a sorban állás rákényszerít a várakozásra.

Mire tanít a várakozás?

A várakozás ott van a zárándokúton is, ahogy mondják, „az út fontosabb, mint a megérkezés”. Saját példámra maradván: a fatemplomnál is tíz év telt el a sugallattól a megvalósulásig. Érelődött bennem, és kellett a küzdelmek, ahogy a zárándokúton is vannak nehézségek. Fontosnak tartom, hogy az életemből ennyi időt foglalkozhattam ezzel, egyfajta lelki zárándoklatnak tekintem, furcsa kimondani, de szinte sajnálom, hogy felépült, mert boldog időszak volt, amíg teremtetődött. Sokan azt gondolják a mai világban, hogy a technika és a modern eszközök segítségével mindent le lehet rövidíteni, meg lehet spórolni. Nem, a valódi tartalmakat és a valódi átélést nem lehet felpörgetni, felgyorsítani. A várakozás pedig segít, hogy igazán átéljük a megérkezés beteljesülését.

Voltak reményt adó találkozásai Rómában is?

Amikor Rómában voltunk, találkoztunk egy jezsuita atyával: **SENTMÁRTONI MIHÁLLYAL**. Különleges személyiség! A találkozás után megszületett a gondolat, hogy az MMA készítsen róla portréfilmet. **TURI ATTILA** elnök úr fogalmazta meg pontosan, amikor elmondtam neki a film tervét, hogy „jó, akkor nemcsak viszünk Rómába rendezvényt, kiállítást, koncertet, de hozunk haza is értéket a szentévben”. ■

A Római Magyar Akadémián május 5. és május 30. között megrendezett „*Dum spiro, spero*” szakrális képzőművészeti kiállításon az MMA tagjaként részt vevő művészek: **Aknay János, Baksai József, Barabás Márton, Elekes Károly, Gaál József, Haris László, Jovián György, Kárpáti Tamás, Stefanovits Péter, Somogyi Győző, Szurcsik József, Verebes György.**

Fekete György, az MMA elnöke (2011–2017)
85+85 című tárlatának megnyitóján a Pesti Vigadóban
FOTÓ: Nyirkos Zsófia

In memoriam Fekete György

Emlékezés halálának
ötödik évfordulója alkalmából

A Pesti Vigadóban rendezte meg április 14-én
a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi
Dokumentációs Központ kerekasztal-
beszélgetéssel egybekötött megemlékezését
a 2020. április 15-én elhunyt Fekete Györgyről,
a Magyar Művészeti Akadémia néhai tiszteletbeli
elnökeről, néhai nemzet művészeről.
A rendezvényen köszöntőt Almássy Kornél,
a Magyar Építészeti Múzeum igazgatója
és Turi Attila, a Magyar Művészeti Akadémia
elnöke mondott.

Fekete György: Trianon, 2025,
famozaik, fakeret, katonai tőr, vaslánc, érem, 83 × 68 cm

DR. ALMÁSSY KORNÉL, a szervező MÉM MDK igazgatója köszöntőjében felidézte: **FEKETE GYÖRGY** „az iparművészet, közelebből a belsőépítész-szakma ügyéért bármikor kész volt kiállni, vitázni kollégákkal vagy politikusokkal”. Hozzáfűzte: az MMA néhai elnöke szívügyének tekintette a központ új épületét, amely már elfogadott építési engedéllyel bír, így „örömmel jelenthetem önök előtt állva, neki is, hogy már közvetlenül a megvalósítás küszöbén állunk”.

Az emlékezés résztvevői ezt követően megismerhették Fekete György életpályáját **DVORSZKY HEDVIG** művészettörténész, az MMA rendes tagja előadásában. Az ezt követő kerekasztal-beszélgetésen Dvorszky Hedvig mellett **FELEDY BALÁZS** művészettörténész; **SÁRA ERNŐ** tervezőgrafikus, az MMA Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának vezetője és **SZENES ISTVÁN** belsőépítész, az MMA rendes tagja vett részt. A moderátor **JUHÁSZ JUDIT**, az MMA szóvivője volt. A rendezvény során lehetőség volt megtekinteni Fekete György terveit, valamint a családjának köszönhetően díjait, kitüntetéseit is. **MMA** ■

„... továbbvitte a lélek- és nemzetemelő eszmét”

| Turi Attila köszöntőbeszéde

Kedves Akadémikustársaim! Tisztelt Főtitkár Úr, Igazgató Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Emlékezők!

Ma olyan alkalomból köszöntöm önöket, amely személyesebb akadémiaink számára, mint más megemlékezések. Ma **FEKETE GYÖRGY**, a Magyar Művészeti Akadémia mint alkotmányos köztestület első elnökének, későbbi tiszteletbeli elnökének emléke előtt hajtunk főt, akinek munkássága megkerülhetetlen közösségünk életében. Tevékenysége és tetterekészsége olyan iránytű, olyan szellemi és erkölcsi igazodási pont, amelyet mindig érdemes szem előtt tartanunk.

Fekete elnök úr egy tíz évvel ezelőtti beszélgetésben arra utalt, hogy ...a Művészeti Akadémiának nem a kitalálása, hanem a realizálása kötődik hozzá. A kitalálása **MAKOVECZ IMRÉHEZ** és **KOVÁTS FLÓRIÁNHOZ** köthető... Nem véletlen, hogy ma itt, a Magyar Művészeti Akadémia székházában, a Pesti Vigadó Makovecz termében, akadémiaink alapító és örökös tiszteletbeli elnökének mellszobra mellett, Kováts Flórián alapító és örökös tiszteletbeli főtitkárunk emléktáblájával szemben állok önök előtt. A köztestületi formában működő akadémia életében már Fekete György volt az, aki továbbvitte a lélek- és nemzetemelő eszmét a mindennapok viharos pillanataiban, aki szilárdan állt a kormányruánál.

1995 óta volt a társadalmi szervezetként működő Magyar Művészeti Akadémia tagja, rendszeresen részt vett a szerdai Kecse utcai találkozásokon és az egyesület rendezvényein. Ismerte az alapítók termékeny gondolatait, és jelentős közigazgatási tapasztalattal bírt, így a közösség bizalmából rá hárult az az embert próbáló feladat, hogy a köztestületté válás idején a szervezet vezetője legyen, amelyet a rá jellemző elszántsággal és határozottsággal hajtott végre. Az akadémia Andrássy úti irodaházának átadásakor, 2018 augusztusában elhangzott beszédében impozáns listát készített, amely jól mutatta a köztestületté vált akadémiaink élén töltött elnökségének eredményeit. Büszkén említhette meg a Pesti Vigadót, a Múcsarnokot, a Budakeszi úti Hild-villában működő kutatóintézetet, az MMA Kiadót, a Magyar Művészet című fo-

lyóiratot és a nemzeti szalonok rendszerét. Beszámolhatott a nem akadémikus köztestületi tagsági jogviszony létrejöttéről, a kivételes művészeti életutak iránti tisztelet kifejezésésképpen megvalósult művészjáradék intézményéről, valamint a fiatalabbak részére bevezetett hároméves művészeti ösztöndíjról.

Nem szabad elfelejtenünk a Nemzet Művésze díj alapítását sem, amely a legkiemelkedőbb művészeti teljesítmények megbecsülését jelenti. Napjainkban egyik utolsó álma, szívügye is elérhető közelségbe került – a kulturális térként, ösztönművészeti intézményként és építészeti központként egyaránt definiálható Művészliget megvalósítása révén.

Ma, amikor Fekete Györgyre emlékezünk halálának ötödik évfordulója alkalmából, tisztelettel, szeretettel és hálával gondolhatunk rá. Hálások vagyunk az emberi példamutatásán kívül azért is, amit tett és amiért részt vett akadémiaink felépítésében, és ahogy írta: „realizálásában”. Vigyük magunkkal 2018-ban papírra vetett Üzenetét: „üzenem mindazoknak, akik mai örömben együtt osztoznak velem, hogy igazi áldás volt egy történelmi időben élnünk, s együtt vállalni megtisztelő szerepet a művészet istenáldotta varázslatában.”

Kedves Mester, Tisztelt Fekete Elnök Úr! Te tudtad és gyakoroltad az alkotóművészet és a szociális művészet, a közösségépítés legfontosabb eszközét: az arányosságot. Azt a belső érzékszervet, melynek mindennap, minden helyzetben élő szabályai vannak, hogy éltesük közösségünket, a Magyar Művészeti Akadémia többretekű – az akadémikusoktól a köztestületi tagokon, ösztöndíjasainkon keresztül a regionális kapcsolatokig tartó –, fénylő, vitézlő, elegáns hálózatát. Köszönöm, hogy a kizárólagosságok elkerülését tanulhattam tőled, s hogy az alkotó szellem árnyalatai megjelenhetnek a nemzet lelkiületének emelésére. Ahogyan azt tőled tanultam: sosem vagy-vagy, mindig is-is.

Tisztelt Egybegyűlte! Köszönöm önöknek, hogy közösen tisztelgünk Fekete György munkássága előtt, érdemei tovább élnek emlékezetünkben és szívünkben.

A művészeti alkotásról – amire egyedül az ember képes

Bevezető a III. Képzőművészeti Nemzeti Szalon 2025 kiállításához

SZEGŐ GYÖRGY DLA | Műcsarnok, művészeti igazgató

Az előző, *II. Képzőművészeti Nemzeti Szalon* katalógusába írt bevezetőmben a folyamatosságot emeltem ki. A Műcsarnok ezt a gyakorlatot máig képviseli, ám a mai, technokrácia uralta világtendenciák és a Szalon ezekre érzékenyen reagáló koncepciója azt is megmutatja, hogy már a képzőművészeti alkotás több ezer éves folyamatossága is veszélyeztetve van. A 2025-ös Szalon egyik fő érdeme az erre figyelmeztető állásfoglalás.

Öt éve a folyamatosságot értékeltem, intézményünknek – szélesebb értelemben – az alapító korszakban betöltött helyét Budapest városmitológiájában és a magyar kultúrában elfoglalt kulcspozícióját, illetve az építész, festőművész **SCHICKEDANZ ALBERTTŐL** örökölt kapott épület egyedi

adottságait méltattam. Azt is, hogy a sokféle műfajt és művészeti felfogást mutató vizuális művészeti szcénát ma is képes jól szolgálni, a jelenkort képviselve befogadni. Az elmúlt öt év alatt a Magyar Művészeti Akadémia, az általa megbízott építészek és mi együtt dolgoztunk a Műcsarnok megújításának, bővítésének építészeti tervein. Első ütemben az épület külső felújítása az elődök kijelölté minőségben befejeződött. Bízunk benne, hogy a terv teljes megvalósítása a küszöbön áll és hamarosan folytatódhat.

A folyamatosság másik elemét a Magyar Művészeti Akadémia által a 120 éves múltira visszatekintő szalonok jelentőségének felismerése, és ennek Nemzeti Szalon formában évente – ötéves ciklusokban – ismétlődő folytatása adja. A művésztsadalom jelentős része ezáltal rendszeresen kiállítási lehetőséghez jut, a szalonok megújulását sikerként éli meg. A kiállításlátogatók rendre képet kaphatnak öt művészeti ág legjelentősebb alkotóinak friss munkáiról és akár aktuálisan megjelenő tendenciákról is.

Újabb fejlemény, hogy a Magyar Művészeti Akadémia mind az öt művészeti ágban bevezette a szalonok kurátorainak pályázat nyomán történő kiválasztását. A *III. Képzőművészeti Nemzeti Szalon 2025* kurátori koncepciójának elfogadásáról – két érvényes pályázat mérlegelése nyomán – a Magyar Művészeti Akadémia Főtitkárságával közösen kialakított szabályzat alapján felállt zsűri a tagozatokat képviselő tanácsadókat is meghallgatva döntött. A zsűri tagjai **CSONTÓ LAJOS**, **SZEIFERT JUDIT**, **SINKÓ ISTVÁN**, **SULYOK MIKLÓS**, **SZURCSIK JÓZSEF**, **MEDGYES PIROSKA**, **KONDOR-SZILÁGYI MÁRIA** és jómagam voltunk.

Az ideai Nemzeti Szalon kurátori megbízását ezek után **BAKSAI JÓZSEF** festőművész és a munkáját segítő **VEREBES GYÖRGY** festőművész, művészetszervező kapták. Művészeti tanácsadóként bevonták **KÁLLAI KATALIN** művészeti író,

Miklós Árpád: Ébredés
2021, olaj, vászon, 107 × 145 cm | FOTÓ: Sulyok Miklós

Boros Máttyás: Sorminta
2021, vegyes technika (papír, géz, ragasztó, grafit), kb. 85 × 60 cm falon, 3 sorban elhelyezve (a mű 9 elemből áll, az elemek egyenként nagyjából 20 × 12 cm méretűek)
FOTÓ: Boros Máttyás

galeristát is, akivel közösen választották ki a **KOSZTOLÁNYI DEZSŐTŐL** származó mottót: „Ilyen az ember. Egyedüli példány...” Ez a két mondat indokolja a szalon címét is: **„Nem helyettesíthető tárgyak”**. A kiállításcímnek kettős jelentése van: magában foglalja a digitalizáció jelenségét is, célkeresztbe állítja azt, polemizál is vele. A kurátorok által választott idézet egy új kor termékére utal, amely a virtualitást valóságként beállítva szorítaná háttérbe az alkotó ember művészetet teremtő egyedi képességének évezredes tradícióit. Azt állítva, hogy nem csak az emberé ez a lehetőség.

Értelmezésem szerint nemcsak az ember egyedi minőség, de a művészember alkotása is egyedi és megismételhetetlen. Ezt nem helyettesítheti a „digitális azonosítóval jelölt” virtuális tartalom, annak a kriptovaluták láthatatlanságához hasonlítható pszeudovalósága. Az ideai szalon kurátorai hangsúlyosan érzékelik az emberi civilizációt érintő, egész világunkat radikálisan átíró veszélyes fordulatot. Ezért szeretnék megragadni azt a „pillanatot”, amikor a fenti jelenség a képzőművészetre is kiterjeszti működését. A felelősséget átérezve kérdezik: van-e, lesz-e külön-külön értelmezése, helyiértéke a digitalizáció előtti és utáni művészetfogalomnak?

Ezzel a küszöbön álló, az egész emberiséget érintő változással foglalkoztam már a 2017-es *I. Ipar- és tervezőművészeti Nemzeti Szalon* katalógusába írt tanulmányomban is. **RAY KURZWEILNEK A szingularitás küszöbén** című munkájából szabadon, majd szó szerint is idéztem a következő mondatot: „... a markolás a sorompókon segít átlendülni, »hogy

akaratumknak megfelelően manipuláljuk a világegyetemet.«” Ezt a rémisztő utópiát a kilencvenes években kezdte megfogalmazni az eredetileg még csak digitális hangszereket tervező, később a világhálót meghatározó multicegek fejlesztését irányító Kurzweil. Az idézet 2013-as, de a disztópiáját azóta is bővítő szerző már digitális vallásalapítóként is fellépett. Az AI, a mesterséges intelligencia immár a művészet szinte minden műfajában megjelent – és egyre inkább teret nyer, a sokak érdekeit szolgáló „markolás” egyre fenyegetőbb jelenik meg. Miközben egyre inkább szükségünk van a képzőművészet tradíciókra építő megújítására.

Bízom benne, hogy ezeket az emberiség létét, az emberi minőségünkben rejlő csodát fenyegető, egyre erősödő rémálom által felvetett kérdéseket a hat átgondolt részre tagolt, érdemi gondolkodásra serkentő kiállításban az alkotók a kételkedés erejével képesek láttatni, megválaszolni. Ebben Verebes György bibliai utalásokat megidéző imperatívusza is megerősít: „Sose félj”.

Szeretnék gratulálni és köszönetet mondani az ideai Nemzeti Szalon koncepcióját megfogalmazó, a műveket kiválasztó kurátori teamnek és minden kiállító művésznek. Köszönet a *III. Képzőművészeti Nemzeti Szalon 2025* kiállítását kiemelt támogatásban részesítő Magyar Művészeti Akadémiának. És köszönet illeti a kiállítást megvalósító műcsarnoki munkatársainkat is – elsősorban **SZERDAHELYI JÚLIÁT** és **REISCHL SZILVIÁT**, valamint **STEFFANITS ISTVÁN** műszaki vezetőnket. ■

MŰCSARNOK | 2025. MÁJUS 23. – SZEPTEMBER 28.

NEM HELYETTESÍTHETŐ TÁRGYAK / III. KÉPZŐMŰVÉSZETI NEMZETI SZALON 2025

A kiállítás a Műcsarnok évente megrendezett Nemzeti Szalonjainak sorában immár harmadik alkalommal mutatja be a hazai és határon túli magyar képzőművészet előző öt évének legfontosabb törekvéseit, alkotásait.

A tárlat címe a kriptovilágból kölcsönzött kifejezés, olyan virtuális tárgyat jelent, amelyet egyedi digitális azonosítóval látnak el, de a kifejezés a maga modernül leleményes módján megragad valamit a képzőművészet lényegéből. A kiállítás koncepciójának a fókuszában egy szó áll: a TÁRGY mint a személyes alkotói folyamat objektívalódott eredménye. Jelenléte olyan, mint egy hűséges baráté: nem helyettesíthető.

A kurátorok – **Baksai József** és **Verebes György** – által meghívott művészek munkáit hívószavak mentén rendeződő tematikák szerint mutatja be, amelyek vezérfonalként segítenek értelmezni a kiállítást, és rendszerben látni a hazai képzőművészet kiemelkedő alakjainak közös érzelmi/gondolati vonulatba tartozó műveit.

Utcai Dávid: Cím nélkül 2 (sarkok)
2024, vegyes technika, papír, 52,5 × 74,5 cm (kerettel 78 × 100 cm)
FOTÓ: Utcai Dávid

Az időmet adom ajándékba

Pérel Zsuzsa gyűjteményes kiállítása a Műcsarnokban

NAGY VILLÓ

Nevének hallatán sokaknak lírai, csodálatos színvilágú kárpitjai, múlt századi figurái, idilli tájai jutnak eszébe. Pedig látásmódjába belefér az irónia és a dráma is. A Nemzet Művésze díjas Pérel Zsuzsa képzőművész, kárpitművésszel, az MMA rendes tagjával a Műcsarnokban júniusban nyíló kiállítása kapcsán tahitótfalusi otthonában beszélgettünk.

Jelenleg is kiállításra készül, tavaly pedig Kínában volt tárlata. Milyen művekkel érkezett Kínába?

Jó pár évvel ezelőtt a Magvető Kiadó felkért a *János vitéz* illusztrációjára. Évekkel később kaptam egy felkérést Kínából, hogy szeretnének óriás könyvet csinálni a kínai fordításból az én illusztrációimmal. Tudjuk, hogy Kínában **PETŐFI** tananyag. A képeimet 3 x 5 méteresre nagyították fel, és ebből vándorkiállítás készült. Nem tudtam kimenni a megnyitóra, de láttam a képeket a hihetetlen sok kamerával. Jelezte, hogy Petőfi ott is él, és ez nagyon nagy dolog. Különben is, szerintem Petőfi nem kétszáz, hanem Petőfi örök.

Pérel Zsuzsa: *Ne féljete*, 2016
falkárpit, magángyűjtemény

Hogy épül fel a Műcsarnok kiállítása?

A gyűjteményes kiállítás címe: *Túl a láthatón*. Él bennem egy kép, hogy honnan hova jusson, aki a három termen átsétál. A korai képeim figurálisak, akkor még el se tudtam képzelni, hogy a tájkép mondhat valamit. Azt teszem láthatóvá, amit a dolgok mögött gondolok. Tehát ha egy régi fotószerű képen egy múlt század eleji kercaszomori család tagjai láthatók, akik elmentek a fotográfushoz, hogy évtizedekre vagy egy évszázadra emléket állíthassanak magukról, akkor annak megadták a módját. A korai képeimen az ezzel kapcsolatos gondolataimat lehet majd látni. Idővel megváltozott a hozzáállásom a tájképpel kapcsolatban, mert rájöttem, hogy rengeteg gondolatot személyesíthet meg. Ez a kifejezés nagyon fontos, hogy „személyesít meg”. Rendkívül sok mindent ki lehet vele fejezni, úgyhogy a középső teremben tájképek és angyalok lesznek. De ezek nem a klasszikus értelemben vett angyalok, hanem az életünk bizonyos mozzanataira való reakciók, tulajdonképpen jelek. Ezek mi vagyunk, és saját magunkkal nézünk szembe egy szférikus figura által. Úgy tervezem, az utolsó termet a bánataimmal és a gondjaimmal fejezem majd be, amik magunkról, a világunkról, az egymáshoz való kapcsolatainkról szólnak. Általában úgy szoktam tervezni, hogy a kiállításaim utolsó terme lehetőleg lelkileg följebb vigyen. Ebben a helyzetben a tér adottsága miatt most visszaviszem magunkat a földre: nézzünk szembe önmagunkkal, és gondoljuk végig, miért nem tiszteljük a másik embert, miért nem tiszteljük a tájat, miért nem tiszteljük a természetet, a levegőt. Aztán innen még vissza lehet fordulni a szférikusabb dolgok felé.

Különleges angyalokról beszélt. Mit vagy kit ért ezalatt?

A kedvenc angyalom tört személyiség, *Szegény angyal* a mű címe, a 90-es években szöttem. A rendszerváltás utáni önmagunk kereséséről, önmagunk elbotlatásairól, szerencsétlen próbálkozásainkról szól. A pénzről is beszél: az angyal ruháját a volt szocialista országok értéküket veszített pénzei borítják. És rólunk is szól, hogyan tudunk átállni egy olyan világból, amiről azt hittük, hogy sose lesz vége egy még nem tudjuk milyenbe. Nagyon szeretem a szomorú dolgokat, a tört, majdnem reménytelen ügyeket.

Sikerül ennek az angyalnak felemelkedni?

Jó kérdés! Évtizedekkel ezelőtt a Szépművészeti Múzeum magyar kárpit kiállítására beadtam ezt a *Szegény angyalt* egy másikkal együtt, de kizsúrizték, pedig nekünk és értünk szöttem, és ez nagyon fájdalmas volt számomra. Ezután kikerült Lengyelországba, ahol a fal helyett térbe állították, és ezért mindenki a hátulját nézte, és lemaradtak arról, amiről a kép valójában szól. Szerencsére ennek a tárlatnak az – egyébként nem túl jó minőségben nyomtatott – katalógusát elküldték Aubussonba, Franciaországba, aminek köszönhetően egy csodálatos kiállításra hívtak meg. A szentség a kárpitművészetben – körülbelül ez volt a címe. A klasszikus középkori kárpitok és **LÉGER**, **PICASSO**, **BRAQUE** leszött képei mellett az enyéme is ott lehetett, és rákövetkező évben első külföldiként önálló kiállításra hívtak meg. Amiből az a tanulság, hogy ha valami kegyetlen, utálatos és negatív dolog történik, akkor érdemes kívánni – persze, ha van rá idő – a folyamat végét. Mérhetetlenül nagy örömet, nagy igazságtélt éreztem. Ez az angyal is látható lesz a kiállításon.

A gyönyörű, idilli környezet, ahol vagyunk, alkalmasnak látszik rá, hogy az ember kizárja a külvilágot, és csak az alkotásra koncentráln.

A külvilág bizonyos részét túlságosan kizártam magamból, annyira megszoktam ezt a környezetet, és azt, hogy én itt zavartalanul tudok dolgozni. A „dolgozni” szó nem is fejezi ki azt, amit csinálok. Budapesten rengeteg helyen laktam. A mamámmal éltem, aki költőzködőművész volt, az ő életére 42 lakáscsere jutott, az enyéme 17. Mindig vágytam a vidéki életre. Aztán az egyik barátnőm, **KERNSTOK KÁROLY** unokahúga, ennek a préháznak az előző tulajdonosa disszidált, de előtte a házat átíratta a nevemre. Akkor ez egy romos vinctellérház volt. Hirtelen egy majd kétszáz éves ház tulajdonosa lettem. Eleinte lakhatásra nem volt alkalmas, mégis minden időmet itt töltöttem. Rajzoltam, élveztem a természet közelségét, a függetlenséget. Aztán végül elhagytam a székesfővárost, és megtanultam falusinak lenni.

És nem bánta meg.

Egy pillanatig se! Elég csak időnként bemenni Budapestre, pedig ezt a várost nagyon szeretem. Ez egy csodálatos, áldott

Pérel Zsuzsa: *Egy kercaszomori búcsú emlékére*, 1978
Gobelin, gyapjú, selyem, 70 x 100 cm, Szombathelyi Képtár

helyzet. Ezért tudtam ennyit dolgozni – ki kell találni ehelyett egy jó szót –, tehát ilyen mértékig a szenvedélyemnek élni, mert ez a kert a házzal valóságos királyság. Talán túlságosan szabad is lettem, ezért mostanában már többször veszek részt kortársaim kiállítás megnyitóján, ahol öröm számomra a találkozás. A lelkemben még mindig inkább visszahúzó vagyok, és hirtelen a sok emberrel nem tudok mit kezdeni. Tahitótfalusi bennszülötté váltam, de a korom ellenére hajlandó vagyok változni. Nekem is jól tesz, ha találkozhatok a kortársaimmal, más gondolatokkal.

Ahogy beszélgetünk, feltűnő, hogy a humor is finoman, de mindig megjelenik.

Előbb a visszajáról látok mindent, és csak aztán a színéről. A klasszikus időkben a kárpitot is a visszajáról szöttek, tehát nem látták szövés közben a képet. Én is mindig a komikus oldalát látom a dolgoknak, és sokszor vissza is fogom magam, de jól tenne a világnak egy kicsit több humorérzék. Szerintem a humor a kultúra egyik fokmérője. Olyan társaságot keresek, ahol veszik a lapot, cserébe én is veszem. ■

Istentől kapott ajándék

Beszélgetés Kókay Krisztina grafikus- és textilművésszel

VARGA MÁRTA

Magyarország számára kivételesen értékes művészi pályája, egyedi látásmódú alkotásai, a művészeti képzés területén végzett odaadó tevékenysége, illetve értékes kurátori munkája elismeréseként vehette át a Kossuth-díjat nemzeti ünnepünk alkalmából Kókay Krisztina grafikus- és textilművész.

FOTÓ: MTI / Koszticsák Szilárd

Az MMA rendes tagja, a kortárs magyar képzőművészet egyik legnagyobb hatású alakja szakmai és állami elismerései mellett arra a legbüszkébb, ha alkotásaiban a saját érzéseiket ismerik fel az emberek.

A Kossuth-díj a magyar kultúra művelésének és ápolásának elismeréséért járó legmagasabb állami kitüntetés, amelyet egy művész kaphat. Ez jó alkalom arra, hogy az ember értékelje a saját pályáját.

Valóban, magam is végiggondoltam, hogy mi minden történt az életemben idáig. Nagyon korán, általános iskolás koromban kezdtem el rajzolni, festeni, egyre bátrabban s egyre komolyabb eszközökkel. Annak ellenére, hogy rajztanár sem volt az iskolában, mégis képző- és iparművészeti gimnáziumba jelentkeztem. Festő szerettem volna lenni. Boldogságforrás volt gyermekként kikeverni a festéket, húzni a vonalat, és azóta is az. Számomra teljesen természetes dolog az alkotás. Csak arra tudok gondolni, hogy ez egy Istentől kapott ajándék – más nem is történhetett volna velem.

Nem lehetett könnyű az alkotótevékenység mellett elköteleződni a hatvanas években, amikor fiatal volt. Megteremteni a csak önre jellemző alkotói stílust...

Az egészen biztos volt, hogy semmi mást nem szeretnék és nem is tudnék csinálni, csak alkotni. Ebben némán, de kőnkul hittem. A szüleim mindenben segítettek, pedig akkoriban nem volt annyira egyértelmű, hogy a család elfogadja a

művészlétet. A két gyermekem megszületése előtt minden nap írtam naplót, s miután újra rajzolni kezdtem, a munkáim váltak a naplómá. Csak azt tudtam, hogy alkotni kell, amennyit csak lehet a rendelkezésre álló idő szerint. Nem voltak terveim, de erős vágyat éreztem arra, hogy művészként ne hasonlítsak senkire. Szinte „könyörgés” volt a részemről, hogy olyan egyéni alkotói utat találjak, ami csak az enyém. Miközben húztam a vonalakat a tollal vagy a ceruzával, ezt mormoltam magamban, és egyszer csak ott volt előttem a mű. Én pedig ráismertem: ez lesz az! Teljesen ösztönösen alkotok. Szabadság és játékoság van abban, ahogyan alakul a vonal a papíron, majd a textilen. Nagyon izgalmas folyamat, de belső csönd kell hozzá. El kell merülni benne, amelyhez a körülményeket manapság nem könnyű megteremteni.

Az egész művészi pályája olyan, mintha a tehetség mellett folyamatosan jelen lett volna a gondviselés...

Igen, később többször volt olyan eset a pályám során, amiről tudtam, hogy ajándék. Az első ilyen például a Flamenco Hotelbe készített monumentális murália volt. Már az, hogy engem bíztak meg a feladattal, kivételes lehetőséget jelentett, de az még inkább, hogy a motívumok, amelyek oda illettek, voltaképpen készen voltak. Épp ezzel a témával foglalkoztam, csak gazdagítani kellett a grafikát és textilre festetni. A *Palást* című művem létrejötte is teljesen megmagyarázhatatlan volt. Alkotás közben csak „húztam a vonalakat”, és amikor készen

lett, akkor döbbsentem rá, hogy ami a papíron van, az egy palástforma. Épp ezt követően talált meg egy feladat, amihez pontosan erre a formára volt szükség, csak fel kellett nagyítanom. Az is egy csoda volt, ahogyan ez a mű kiteljesedett. Egymás után jöttek az ötletek: először az, hogy a vonalakat betűkre lehet váltani, aztán hogy a betűkből szöveg legyen. Elkezdttem a textilre írni **SZENT ISTVÁN IMRE HERCEGHEZ** írt intelmeit, és úgy formáltam a sorokat, ahogyan nekem tetszett. Pontosán az utolsó betűnél értem az anyag végéhez, mint ha meg lett volna tervezve, ki lett volna számolva előre. Így született a *Palást I.* Ezek isteni beavatkozások voltak, másképp nem lehetett. Én lepődtem meg a legjobban a tökéletesen egymásra épülő helyzeteken.

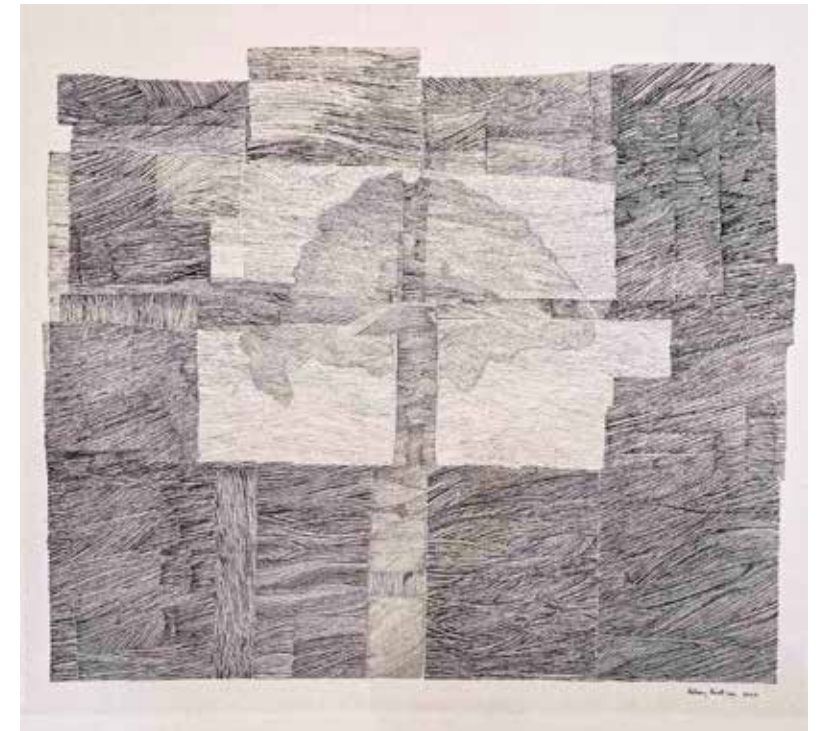
Szabó Magda úgy fogalmazott egyik kiállítása megnyitójában, hogy olyan művész, akinek a vállán mindig ott a szent madár, a művészet óriási felelőssége. Mit jelent ez az ön számára?

Szeretem figyelni az embereket, hogy mennyire nyilatkoznak meg, mert úgy érzem, sok minden marad kimondatlanul – akár a családon belül is. Én magam sem vagyok híve a sok beszédnek, inkább hallgatók, és azt látom, érzem, mennyi minden nincs kimondva, elmondva, kibeszélve. Elgondolkodtat, hogy miért is hallgunk el dolgokat. Öröm és fájdalom is belül marad. Ha bennem nagyon erősen munkál valami, akkor ott lesz a vonalakban is. Öröm kapni olyan jelzéseket, hogy az általam választott kifejezési formában ráismert valaki e ki nem mondott érzésekre, gondolatokra. Jó a személyes igazságokig eljuttatni az embereket.

Az egyéneken túl a közösség gondjaival, történetével, fájdalmaival is törődök. Nagy a családjunk, kisgyerekek korom óta tapasztaltam, mennyire fontos az összetartozás, és hogy a szüleim, nagyszüleim milyen sokat tettek mindig a közösségért. Hozzájárult ehhez az is, hogy a család egyik része Párkányban élt, és nagy fájdalom volt számunkra az elszakíthatóság. Ez is folyamatosan munkál bennem.

A Kossuth-díj indoklásában az alkotói pálya mellett a művészeti képzés terén végzett munka és a kurátori tevékenység elismerése is megemlíti. Ez utóbbiak is a közösség értékei iránti elköteleződésről tanúskodnak. Miként jelent ez meg a pályáján?

A textiles női alkotóknak teremtettem lehetőséget a művésztelepi alkotásra. Nem volt a család mellett annyi lehetőségük dolgozni, ezért éreztem fontosnak, hogy előbb Zsenyén, majd Kecskeméten erre módjuk legyen. Alapvetően visszahúzó ember vagyok, de ezeket az alkotótáborokat olyan fontosnak tartottam, hogy a településeken felkerestem a pol-

Kókay Krisztina: *Szent jussunk*, 2020, lenvászon, textílfesték, 146 × 137 cm

gármestert, a helyi iskolát, közösségeket, hogy megkapják a művészek a számukra fontos, támogató közeget. Számos munka készült, melyekből kiállításokat szerveztünk – nagyon szép, több mint egy évtizedig tartó időszak volt ez az életemben. Kurátorként pedig a Magyar Művészeti Akadémiának tartozom köszönettel azért, hogy az első világháború centenáriuma, illetve a trianoni döntés százéves évfordulója alkalmából létrehozott kiállítást az Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozaton keresztül megszervezhettem. Mindkét alkalommal fontos szempont volt az számomra, hogy ne csak akadémikusok legyenek a kiállítók között. Örültem, hogy más művészek – akik bár kiváló alkotók, de nem kerültek reflektorfénybe – itt bemutatkozhattak. Rengeteg szervezőmunka volt ebben, de nagy szeretettel csináltam.

Ha visszatekint a gazdag életműre, mi volt számára a legnagyobb büszkeséget jelentő élmény?

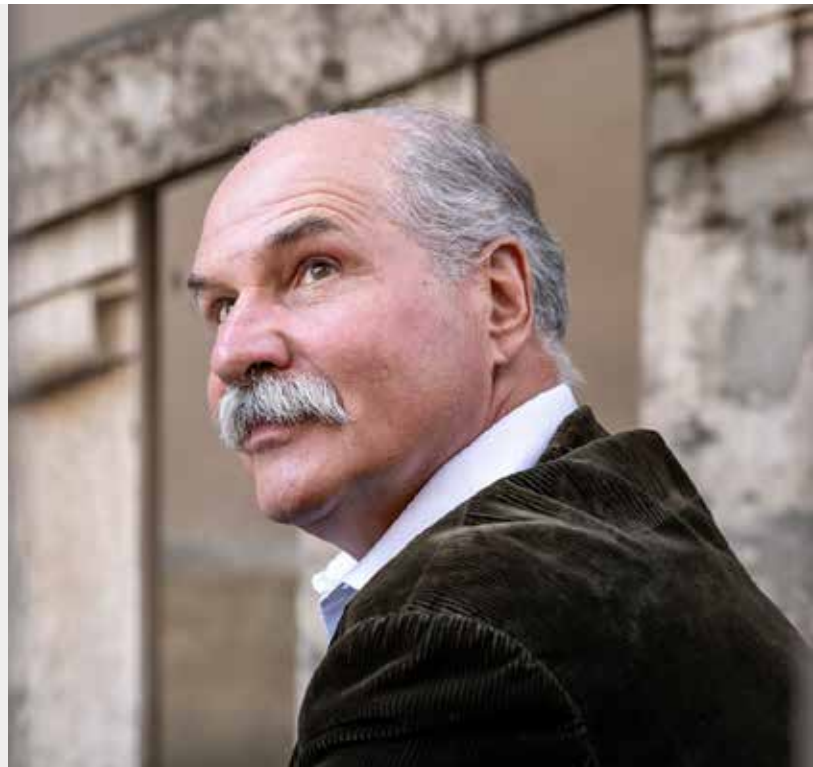
A nyolcvanadik születésnapom alkalmából szülővárosom, Esztergom szervezett nekem egy gyönyörű kiállítást, ahol a kezdeti olajfestményeimtől a legfrissebb műveimig szerepeltek a munkáim, emellett a pesti vigadóbeli életműkiállításom volt a legemlékezetesebb. Mindegyik alkotásom túl mélyen gyökeredzik bennem – jó volt együtt látni őket, emellett nagyon sok megerősítő visszajelzést kaptam.

Én csak a műveimen keresztül tudom elmondani azt, amit érzek s amit gondolok a világról. Boldogító érzés, ha a képeimben „felismert” érzéseikről számolnak be a nézők. Számomra ez a legnagyobb büszkeség. ■

Szívverés a magasban

**Berecz András
csokipapírra írt töredék
gondolatokról, keskeny
pallókról és harangok
palástjáról**

TÓTH IDA

A 12. Nyitott ház összművészeti mulatságon Mindenek újulnak – Tisztelet Kodály Zoltánnak címmel lépett fel Berecz András, a nemzet művésze, az MMA rendes tagja május 10-én este a Pesti Vigadóban. Az énekes, mesemondó néprajzi, antropológiai természetű fotókat is készít évtizedek óta, a harangokról és harangozókról közel egy időben nyílik kiállítása Budapesten, Csíkszeredában, Kassán, Lendván, Kolozsvárott és Bécsben.

Kodály kórusműveivel és népdalokkal, valamint cimbalom-muzikával és mesével ünnepelték a tavaszt, a feltámadást a Pesti Vigadó 12. Nyitott ház összművészeti mulatságán. Milyen gondolatokra, szándékokra épül a **Mindenek újulnak** című est?

Talán a szívbeli szándék volt a legerősebb, mert időről időre hiányzik ez a műsor. Vagy harminc éve **UGRIN GÁBORRAL** – ő is nagyon-nagyon hiányzik – és az Ifjú Zenebarátok Kórusával, valamint az Egyszólam együttesel indított sorozatunkban népdalokkal vegyítettük Kodály kórusműveit. Nagy ünnepeinkhez igazítottuk a témát: adventhez, húsvét-hoz, pünkösdhöz. Aztán annyira belejöttünk, hogy már történelmi sorsfordulóinkról is Kodály kórusműveivel, illetve népdalokkal emlékeztünk meg. Mindezt a József Attila Gimnázium dísztermében – az akkori szervező egyébként a mostani, vigadóbéli előadásnak is főszervezője, **NAGY ZSOMBOR**. Azért a szívbelin túl egyebek is kiváltották belőlünk ezt a műsort. Például az, hogy kedves zenész barátaim, kollégáim kezdegették Kodállal szemben meghatározni magukat: avítnak mondogatták sokfelé. Ez például komoly felhajtó-

erő volt. Nagy lökést adott Kodály Zoltán *Magyar zene, magyar nyelv, magyar vers* című, 1993-ban kiadott könyve, amelyben **VARGYAS LAJOS** a zeneszerző csokipapírra, színházjegyekre írt vázlatait, töredék gondolatait, ötleteit szedte rendbe. Végtelen időszerűségén, hatalmas műveltségén ámuldoztunk jó páran, ez az ámulat néhányunkból szinte harcossá faragott. A Kodály-életmű védelméért állítottuk sorba kórusműveit, a mi egyszólamú, régi stílusú magyar népdalainkat, népzeneinket. A művek közé itt-ott mesét, elemző szót is illesztettem. A plakátokat is én álmodtam s rajzoltam meg, ragasztottam ki utcákon-tereken. Világos, hogy éjjel, nehogy elkapjanak! Azóta se volt annyi plakátom, mint akkor. Ez a mostani műsor kicsit a tavaszi megújulást, a magunk megújulását ünnepli majd, meg a legtökéletesebb hangszert, az egymásra figyelő embert.

Milyen értéket hordoznak, mentenek át a korábbi időkből Kodály kórusművei?

Már maga a természetesség, hogy a tiszta éneklés hova képes eljutni! Katartikus a mai korban Kodállal találkozni. Most

a természetellenesség üli cifra lakodalmát. Messzire ne menjünk, a táncházból kinőtt műfajokba, színpadi világba lassan a szovjet jégrevü, hollywoodi komédia, berlini kabaré vagy az amúgy mindig megbízható, nagy zenei átlagpop költözködik be. Berlin ott bukkan fel, ahol az alkotó mértéken felül műveltnek érzi magát, maradék jókedve is elfogyott, púderből viszont maradt még elég. A mesterkélttség jó példa lett, a természetesség: szégyen. Én úgy látom, hogy jelenleg a szint érdemes védeni – megjegyzem, ez tiszta élvezet! A pörgettyűn ott a sok szép szín, forgasd meg, a sebességtől elszűrűl. Efféle pörgésben élünk, és hitetlenkedve kacagjuk. Pedig már nem is olyan vicces. Kodály aktualitása sokrétű, remény és jó példa is van bőven... Én azt a derűt tartom valamire, amelyik a valóság megismerésében nem gátol.

Hogyan újult meg a műsor harminc év után?

A szereplők **SZABÓ DÉNES** és világhírű kórusa, a Cantemus, meg kedves zenésztársam, **SZABÓ DÁNIEL** cimbalomművész. Új elem már a cimbalom maga is! Alkalmas, hogy Kodály előtt tisztelegjünk vele. Főleg a *Háry-szvit*-ben, daljátékban felcsendülő verbunkos muzsika, valamint a *Marosszéki táncok* forgató dallamai kíváncsognak műsorunkba. Itt-ott rövid mesét is mondok. Újdonság például a *Harangszó* című Kodály-mű, ami eredetileg a Tengörszöm tündérről szóló mese betétdala – Kodályt maga a mese is megindíthatta –, játékos harangutánzás az egész. Sokat összegyűjtöttek már belőle a néprajzosok, és magam is, egyik kedvencem, amikor megszólal a harang: „Született egy gyerek!” A másik: „Ki az apja?” A mély hangú: „A kanonok, a kanonok!” A kis harang: „Mindjárt gondoltam, mindjárt gondoltam...!” Na de a kórusmű végén megszólal ám az eleven harang szép lányhangokon – csupa éteri felhang, csupa zúgás, csupa ünnep. Egy jázsági lelkész, **KOVÁCS MIHÁLY** 1919-ben lejegyezte: „Olyan a haranghang a hangok világában, mint a szivárvány a színek világában. A mindent egészében felfogó, nemes egyszerűség hallja, nézi e kettőt, és szíve, mint szivacs szívja fel az érzéseket. Az értő és mindent részletező ész skálába szedi ugyan, de végre is kénytelen meghódolni mindkettő előtt. Mert praedictores Domini, az Úr igehirdetői ezek.” Kodály mindent egészében felfogó, nemes egyszerűsége értő és mindent részletező kutatóelmével párosult. Ezt a *Harangszó*-ban is megcsodálhatjuk.

Gyűjtőútjain néprajzi, antropológiai természetű fotókat is készít évtizedek óta. A *Bú hozza, kedv hordozza...* című könyvében például az éneklő ember arcait, gesztusait mutatják be a képek. Tervez kiállítást a fotóiból?

Az utóbbi három-négy évben zúgtam bele a harangokba. Mennyi szépet tud a harangszó! Lényegest mondani egyszerűen, érthetően, messze hangzóan... Időben?! Kiállítás központi témája a harang, illetve a harangok évgyűréi, tehát azok a fényfoltok, amiket a sötét tornyokba felkapasz-

kodó ember megcsodálhat a harangok palástjának belső oldalán. Az a fényjel, amit a harang nyelve üt, formáz, pingál oda évszázadok alatt. Így tehát főszereplője végső soron az idő és az ünnepek. Ehhez annyi kell csak, hogy felkússz öreg létrákon, egyensúlyozz keskeny pallókon, dugd be a fejed a harang palástja alá, ahogy a fodrász hajszárítója alá odadugják az asszonyok, imádkozz, hogy közben ne harangozzanak, és kapcsold be a fejlámpádat! Menet közben láttam én, hogy a harangozókat is filmeznem kell, mert mindjárt nem lesznek: már régóta gombnyomásra beszélnek a harangok is. Úgyhogy a kutatás kétfelé hasadt. Végül is azért vannak a kiállítótermekben vetítők, hogy amit kiállítani nem tudsz, ott a téma környezetét bemutathasd. Nagy anyagom gyűlt össze harangozókról, harangozásról, a kiállítás címe: *Szívverés a magasban*. Budapesten, Csíkszeredában, Kassán, Lendván, Kolozsvárott, Bécsben egyszerre lesz látható, hallható. A kiállításmegnyitókön – amelyek május 8-án kezdődnek – nagyon szeretném, hogy felcsendüljön Kodály *Harangszója*. A képek is megváltoznak tőle. ■

Berecz András külön anyagot gyűjtött össze a harangozásról és a harangozókról

Klasszikus értékek kiváló művészi minőségben

Solymosi Tari Emőke
élményteremtésről, katarziszról
és kulturális misszióról

SZATHMÁRY MELINDA

Folyamatos megújulás, kompromisszumok nélküli igényesség, töretlen lendület és összművészetiesség. Mindez elmaradhatatlan jellemzője a Magyar Művészeti Akadémia és a Szent István Filharmonikusok közös rendezésű családi előadás-sorozatának, a *Pastorale*-nak, amely közel három évtizede járul hozzá a művészeti értékek több generációt is megszólító, innovatív módon való közvetítéséhez. A kezdetekről, a siker kulcsáról és a jövőbeli programokról Solymosi Tari Emőke (hivatalos nevén Dr. Solymosi-Tari Emőke) Széchenyi-díjas zenetörténész, a sorozat szerkesztő-műsorvezetőjét, az MMA rendes tagját kérdeztük.

A „Zene, tánc, kép – élmény, ismeret, öröm!” mottó fémjelzi az MMA és a Szent István Filharmonikusok *Pastorale*-sorozatát, amely 1997 óta kínál magas színvonalon összművészeti előadásokat az egész családnak. Miként indult a sorozat?

ZÁBORSZKY KÁLMÁN Kossuth-díjas karmesterrel, a zenekar művészeti vezetőjével harminc éve dolgozunk együtt. A Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnáziumban, az ő igazgatósága alatt, 1995-ben kezdtem el zeneirodalmat tanítani. Kálmánt már korábban is ismertem, ugyanis hét-nyolc éven át zenei szakújságíróként dolgoztam: először az Esti Hírlapnál, ahol kritikákat írtam, majd a Népszabadságnál, ahol interjúkat készítettem híres muzsikussal, így vele is. A tanítás kedvéért feladtam a szakújságírói pályát, majd két évvel később a *Pastorale*-sorozat szerkesztő-műsorvezetője lettem. Nem hagyományos koncertsorozatot, hanem összművészeti programokat képzeltünk el, melyek része a zenén túl főként a tánc, de filmbejátszás, színészi és bábprodukció, továbbá képzőművészeti alkotások és épületek kivetítése is. A hétéves kortól ajánlott, tematikus családi sorozat immár 28. esztendeje zajlik, melynek kezdetben a Zuglói Zeneház adott otthont, majd a sorozat 2016-ban az MMA jóvoltából az ország rangos kulturális helyszínére, a Pesti Vigadó Dísztermébe költözhetett. Közel 300 előadásunk volt a kezdetek

től, melyeken nagyságrendileg 90-100 ezer néző vett részt minden korosztályból.

Honnan kapta a sorozat a címét?

A *Pastorale* címet eredetileg csupán az első, a természethez kapcsolódó műveket felölelő évadnak adtam, viszont a sorozat olyan sikert aratott, hogy többen javasolták, ne változtassunk a címen a következő években sem, hiszen rögtön „branddé” vált.

Ha röviden megfogalmazná a *Pastorale* elsődleges misszióját, célját, az miként hangzana?

Talán így: tegyük lehetővé a magas művészeti értékekkel, remekművekkel való oldott találkozást, adjunk kulcsot az alkotások megértéséhez, átérzéséhez, és ami a legfontosabb: ajándékozzuk meg a közönséget a belső világát is megérintő közös élménnyel, hiszen ez segít még inkább összekovácsolni a családokat.

E nemes célok megvalósításában kik az állandó vagy visszatérő partnerei a zenekaron és annak művészeti vezetőjén túl?

A tematikát, valamint azt, hogy pontosan milyen zenék, képek, filmbejátszások legyenek, általában magam találom ki,

de konzultálok a fellépő művészekkel is. A legelső, akivel megosztom az ötleteimet, Záborszky Kálmán, aki a kezdetektől fogva maximális bizalmat szavazott nekem. Előállhatok akár rendhagyó ötletekkel is – például volt, hogy Indonézia táncait, zenéit mutattuk be indonéz közreműködőkkel –, ezeket is elfogadja, s elhiszi, hogy a merésznek tűnő műsortervet is jól meg fogjuk valósítani. A sorozat állandó főszerplője a Szent István Filharmonikusok. A karmesterek – Záborszky Kálmán mellett **HORVÁTH GÁBOR** és **MÉNESI GERGELY** – is kulcsfontosságúak. Nagy öröm, hogy dirigált a sorozatban például **KOVÁCS JÁNOS** és **VASHEGYI GYÖRGY**, vagy a már fiatalon világszerte ünnevelt **KÁLI GÁBOR** is. Számos neves szólista mellett a programok visszatérő vendégszereplői a Magyar Táncművészeti Egyetem ifjú művészei.

Hogyan válhatott a sorozat rövid időn belül ennyire népszerűvé széles körben?

A '90-es évek második felében a *Pastorale* abszolút kuriózumnak és innovatív kezdeményezésnek számított, előttünk senki sem csinált ehhez hasonlót Magyarországon. Mindegyik előadásnak kifejező címet adtam, mint például *Tűz és fény, avagy a „káprázatos” koncert – Napfelkelte és tűzijáték zenében, táncban, filmben*. Vagy: *Meglepetésszimfónia, avagy humor és váratlan fordulat a zenében és a balettben*. Mindig az értékelvűség, az összművészetiesség, a tematikus egységre építés, a kutatómunkán alapuló, igényes narráció jellemezte a sorozatot. A *Pastorale* több generációhoz szólt egyszerre, és ezt rendkívül pozitívan fogadták. Egy-egy szezonban négy új produkció készül, melyek között megtalálható az opera (általában mesélővel), illetve különböző tematikus koncertek vagy táncprodukciók, továbbá szinte évente van egy nagyszabású népzene- és néptáncprogramunk is. Így garantált a változatosság, a műfaji sokszínűség. A Zuglói Zeneház mellett sokáig az Állatkert Japánkertjében, szabadtéren is zajlottak előadások, ami további különleges ízt adott a sorozatnak. Meggyőződésem, hogy van, amit csak a művészet tud elmondani nekünk a világról, s eközben gazdagodik az érzélemvilágunk és fejlődik a szépérzékünk is. Meghatározó gyermekkori inspirációm volt az élményadásban **LEONARD BERNSTEIN** *Hangversenyek fiataloknak* című televíziós sorozata. Elbűvölt az a mód, ahogyan a nagy muzsikos a szavaival is közelebb tudta hozni a közönséget a zenéhez.

Szintén az élményközpontúság jellemzi egy másik „kulturális missziós” kezdeményezésüket a Szent István Filharmonikusokkal. Ez a *Felfedezőúton*, amely 2011-es indulása óta közel 430 előadással és nagyságrendileg 120 ezer nézővel-hallgatóval büszkélkedhet. Szívügyemnek tekintem a *Felfedezőúton*, melynek – Záborszky Kálmán felkérésére – ugyancsak szerkesztő-műsorvezetője, arculatának kialakítója vagyok. Elsődleges célunk, hogy szociokulturális háttértől függetlenül, rendszeresen, kiváló minőségben és térítésmentesen nyújtsunk értékes mű-

vészeti programokat a gyerekeknek, fiataloknak. Mindezt tanítási időben tesszük, szervezett csoportoknak. Az alapkoncepció **KODÁLY ZOLTÁN** nevelési filozófiájára épül: a művészet „a »teljes emberré válás« nélkülözhetetlen feltétele, alapja, tápláléka”. Ösztől a 10-18 éves diákoknak szóló ötvenperces programokat szervezünk – mindig új tematikával –, míg tavasszal az öt-tíz éveseket várjuk, szintén új előadással. Mindkét korosztály esetében az értékalkotás, a kiváló minőség és az összművészeti jelleg a meghatározó.

Ménesi Gergely karmester, Solymosi Tari Emőke, a sorozat szerkesztő-műsorvezetője és Marosi Eszter, az MMA volt ösztöndíjasa a *Pastorale* februári előadásán

A programokat sokáig a Zuglói Zeneházban tartottuk, de idén ösztől már négy kerületben zajlanak az előadások. Az utóbbi években volt olyan produkciónk, melyet néhány hét alatt huszonkilencszer adtunk elő. A visszajelzések szerint a fiatalok számára ezek az előadások életre szóló élményt jelentenek. Már gyerekkorban is alapvető szükséglet, hogy az ember lelkét magával ragadja a művészet, és általa egy magasabb dimenzióba kerüljön. Mert – ahogyan **FREUND TAMÁS**, az MTA elnöke mondja – „nemcsak mindennapos testnevelés kell, hanem mindennapos katarzisz is”. Szeretném, ha ez jelmondatává válna azok számára, akik hisznek a művészet általi nevelésben.

Visszatérve a *Pastorale*-hoz, mit hallhat-láthat még a közönség ebben a félévben?

Májusban a fogalomnak számító **BELÁK ERZSÉBET** zongoraművész-tanár és Junior Prima díjas, nemzetközi híró tanítványai: **BALOG ALEXANDRA**, **BERECZ MIHÁLY**, **KISS PÉTER**, **LAJKÓ ISTVÁN** és **SZALAI MOLLY** lesznek a vendégeink, de játszani fog egy jelenlegi tanítvány, a tizenhárom éves, de már nemzetközi versenygyőztes **VÁRAY DOMONKOS** is. A program első felében kétzongorás, négykezes és szólódarabokat hallhatunk, beszélgetésekkel kísérve, míg a második részben zongoraversenyek tételeit játsszák majd nagyzenekari kísérettel, **TASSONYI ZSOLT** vezényletével. A júniusi zárókoncerten a Szent István Filharmonikusokat Vashegyi György vezényli majd, a sorozatban immár másodszor. ■

A hegymászás gyönyörűsége

Szörényi László „gyógyjókaizásról”, Garibaldi-kultuszról és kifaragott lépcsőfokokról

TÓTH IDA

A Jókai-bicentenárium alkalmából az MMA Kiadó gondozásában ősszel megjelenik az *Akik kétszer hálnak meg* című regény Szörényi László Széchenyi-díjas irodalomtörténész előszavával. A Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja szerint örök kérdés: melyik Jókait válasszuk elsőnek?

Szörényi László kezdeményezésére 2018 óta évente megünnepeljük a magyar széppróza napját – Jókai születésnapján. A balatonfüredi Jókai Mór Emlékházban május első hétvégéjén irodalmi est, könyvbemutató, tárlatvezetés várta az érdeklődőket a 34. Jókai-napokon. Idén a kerek évforduló is a „nagy mesemondó” életművére irányítja a figyelmet. Mit olvasott először Jókaitól?

Az Úttörő Áruházban találkoztam vele először, megfogott a Jókai-kötet kék címlapja, nézegettem, hogy rajta egy kocsis nagy ostopattogatás közepette veszettül hajtja a hintót, amelyben ijedt utasok ülnek. Jókai Mór *Kedves atyafiak* – megvettem, és nagyokat nevettem rajta. Kilenc-tíz éves lehettem, onnantól egymás után olvastam a Jókai-regényeket. Bár még nem jutottam a végére, de elhatároztam, hogy mindet elolvasom.

Ez úgy hangzik, mint egy fogadalom.

Az is, mert volt egy infarktusom, előtte még részt vettem a belgrádi italianista világkonferencián, azt végigültem tisztességesen, aztán szárnyas hajóra szálltam, hogy megnézzem a Senki szigetét, illetve csak a helyét, mert a szigetet a Duna elborította. Aznap éjszaka kaptam infarktust, ami föltehetőleg nem az Al-Dunának, hanem a pipázásnak volt „köszönhető”. Azért a Heltai-konferencián még előadást tartottam,

amit **KLANICZAY TIBOR** is meghallgatott, utána szót kért, a konferencia szervezőjeként kitért az infarktusra, az utókezelésre, majd azt mondta: „Most pedig tegyél félre mindent, olvass Jókait!” Ez a felszólítás – a „gyógyjókaizás” – még inkább elmélyítette a szeretetet, ami már egyébként is lobogott bennem. Megtudtam például, hogy Jókainak volt egy gyönyörűséges kagylógyűjteménye, amelynek a legszebb darabjait a bajai múzeum egy évforduló alkalmával kölcsönkérte a balatonfüredi Jókai Mór Emlékházról. Meg is kapta, de vissza nem adta, mert a bajai kiállításra betörték, a Jókai-féle gyűjtemény darabjait pedig azóta – ki tudja, hol? – valami szenvedélyes és minden bizonnyal irodalomkedvelő kagylógyűjtő birtokolja.

Szörényi László kutatásaiból az is kiderül: miért ment az író Nizzába?

Mert imádta **GARIBALDIT**! A Garibaldi-kultuszról tanúskodik **PIER EMILIO BOSI** olasz költő verse Jókai Mór fordításában, amely megjelent *Az Est hármaskönyvében* a centenáriumi évében, 1925-ben. Jókai az olasz kultúra szerelmese volt. Több nyelven beszélt: az angolt, a franciát és az olaszt hajnali öt óras kelésekkel sajátította el még serdülő korában, a németet Pozsonyban mint cseregyerek, latinul és görögül az iskolában tanult. Amúgy is koraérett volt, ötévesen már írogatott.

Most melyik könyvét olvassa?

Az elátkozott családot. **GRÓH GÁSPÁR** barátom nagy kedvet csinált hozzá egy tanulmányával, ezért nemrégiben kikölcsoztem a regényt. Gyűjtögetem is a Jókai-összest, de az antikváriusoktól folyton azt hallom: „Kritikai kiadás? Na, azt a kutya se veszi, ne is keresse!” Ilyenkor mindig elmondom, hogy én éppen az a „kutya” vagyok, aki szeretném megvenni... Mit csináljak? Talán tudomásul kellene vennem, hogy az utóbbi időben egyre kevesebben olvasnak, miközben nagy sikerrel oktatják az írástudatlanságot?!

Hogyan kedveltetné meg Jókait?

Amíg nem ragadja meg a hegymászás gyönyörűsége az embert – a varázst ugyanis nem adják ingyen! –, addig fokról fokra kell megszerezni az élményt. Mert az viszont minden gyerekben megvan, hogy ő majd megmutatja! És ha érzi a sikert, akkor már kezd lassulni, és kezd elgondolkodni... Nehéz elsőre *A kőszívű ember fiai*? Rövidebb regénnyel érdemes kezdeni. Vagy novellával. Vagy adomával. Jókai adomagyűjteménye hat kötet, fél oldal egy történet, és állati szórakoztató. Meg lehet tehát könnyíteni az utat, csak ki kell faragni a lépcsőfokokat a gyerek előtt! Én ezt nem bízom az éppen hozzáférhető tankönyvre, ami esetleg alkalmatlan a tanításra... Örök kérdés: melyik Jókait válasszuk elsőnek? Erről mindenkinek más a véleménye, mert más a kedvence. Hetven éve olvasom Jókait, aki számomra az irodalmat, a varázslatok világát megnyitotta. Nélküle nem jutottam volna el

soha **CERVANTESHEZ**, de **THOMAS MANNHOZ** sem – mindkettőt faltam. Hozzájuk társult **DOSZTOJEVSZKIJ** tizenhárom éves koromra, majd kezdtem magam szégyellni, hogy nem olvasok **TOLSZTOJT**: na, akkor nekiláttam. Egyidőben **STENDHALRA** esküdtem. De ha Jókai nem vezet be engem a képtelenséget és valóságot, jót és rosszat, szépet és csúnyát, az egész világot elem táró regényvilágába, akkor soha nem jutottam volna el hozzájuk!

Szörényi László dedikálja könyvét Petényi Katalin és Kabay Barna akadémikusoknak

ELMÉLYÜLT TUDÁS ÉS FRENETIKUS HUMOR

A Nap Kiadó könyvbemutatóval egybekötött ünnepi esten köszöntötte **Szörényi László** egyetemi tanárt nyolcvanadik születésnapja alkalmából március 25-én a Petőfi Irodalmi Múzeumban (PIM). A barátok és tisztelők nevében felszólalt többek között **Lezsák Sándor**, **L. Simon László** és **Pécsi Györgyi**, az ünnepelttel egykori tanítványa, **Hafner Zoltán** irodalomtörténész beszélgetett.

Két könyv került terítékre Szörényi László születésnapján a Petőfi Irodalmi Múzeumban: a *Delfinárium – Filológiai groteszkek* és a *Hosszúlépés – Kisprózák, 1989–1990*. „Miért adtuk ki még egyszer? – mutatta fel a közönségnek a *Delfinárium* harmadik, bővített kiadását **Sebestyén Ilona**, az est háziasszonya a PIM zsúfolásig telt dísztermében. – A kötet most újból aktuális” – utalt a Nap Kiadó vezetője a XXI. század társadalmi mozgalmainak sajátos vadhajítására, a cancel culture jelenségre, vagyis az eltörlés kultúrájára.

Szörényi László professzor az élő bizonyíték arra, hogy egy személyben megfér egymás mellett a hatalmas, elmélyült tudás és a könnyed, frenetikus humor. A neveltető, egyben megható történetek a köszöntőkből sem hiányoztak: Lezsák Sándor személyes hangú beszédét L. Simon László és Csorba László szerzőhöz, illetve diplomáthoz – hazánk római nagykövetéhez – fűződő emlékei követték.

Pécsi Györgyi irodalomtörténész az MMA nevében üdvözölte Szörényi Lászlót, aki a '80-as évek legelején így fogalmazta meg tudósi, művészi és erkölcsi hitvallását: „Közösségként fennmaradni annyit tesz, mint folyamatos műveltséget létrehozni. Műveltséget viszont mindig csak olyan közösségek alkottak, következésképpen mindig csak olyan közösségek maradtak fenn, amelyek az emberiség nagy vallásaihoz hasonlóan a létükhöz alapot biztosító, múltjukról szóló közös tudást (nemzettudat), tragikusan, tehát küzdelem, bukás, felemelkedés dialektikájában fogalmazták meg, és éltek át. Az a nemzet, amely bezárja panteonját, egyetemlegesen készülhet a köztemetőbe. A múlt nem automatikusan és nem is homályba vésző törvényszerűséggel épül be nemzeti tudatunkba. A múlt elfeledhető, sőt, elfeledtethető. Újra emlékeztetbe idézni az értelmiség dolga.” Ez az írás a JAK-füzetek sorozatban jelent meg 1989-ben, amelyet aztán további fél század könyv követett – idézte fel Pécsi Györgyi, az MMA elnökségi tagja. Hozzátette: Szörényi László egész élete, munkássága a múlt ébresztése, a múltnak a nemzeti emlékeztetbe való örömteli beemelése és a múlt jelen idejűvé való transzformálása jegyében telt el.

Kiemelkedő nemzetépítő életmű

Nemeskürty Istvánra emlékeztek a Róheim-villában

GÓZON ÁKOS

FOTÓ: Lugosi László

A magyar múlt feltárásában fontos szerepet játszó, kiemelkedő pályaképek felidézése a magyar emlékezet-politika jövőjét megalapozó cselekvés – hangzott el Vizi E. Szilveszter, a Magyar Corvin-lánc Testület elnöke, egyben a Magyar Művészeti Akadémia Társadalmi Tanácsadó Testülete vezetőjének a gondolata azon a tanácskozáson, amelyen Nemeskürty István nemzetépítő munkásságát idézték fel kutatók és művészek.

I dén ünnepeljük **NEMESKÜRTY ISTVÁN** író, irodalom- és filmtörténész, egyetemi tanár, nyugállományú dandártábornok, az MMA tiszteletbeli tagja és életműdíjasa születésének századik évfordulóját. A Széchenyi-díjas és Kossuth-nagydíjas professzor 2014-ben kapta meg az MMA Életműdíját „a magyarság felemelkedéséért bátran vállalt szolgálataért, a szellemi összetartozást és nemzettudatot erősítő irodalmi, filmes és közéleti munkásságáért”.

Életművéről, amely a XX. századi magyar irodalom, a filmkultúra és a művészet egyetemesen megbecsült értéke, a Magyar Corvin-lánc Testület tavalyi konferenciáján emlékeztek meg.

A testület első elnökének munkásságát felidéző rendezvényen a városligeti Róheim-villában **SAKÁLY SÁNDOR** történész arra a kérdésre kereste a választ: mi a leglényegesebb vonás Nemeskürty Istvánnak a nemzettudattal való kapcsolatában? A történelmi munkáiban – a kérdések pontos felvetésével és kiváló érzékű időzítésével – mindig megtalálta azokat a témákat, amelyeknek valamilyen szempontból aktualitásuk volt. Megpróbálta ezeket az aktualitásokat úgy közzétenni, hogy az átmenjen a hatalom szigorú szűrőjén,

ugyanakkor újdonságot nyújtson mindazoknak, akik kézbe vehetik a könyveit. Így járt el a mohácsi csata körül kibontakozott vita esetében, a második magyar hadsereggel kapcsolatos publikációiban vagy az 1848/1849-ről szóló műveiben is. Ezek közös üzenete az – elemezte a professzor, aki egyben a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat elnöke –, hogy itt, Európa közepén van egy több mint 1100 esztendő állama, amelynek a szabadságáért különböző korokban mindenki kész volt harcolni, aki magáénak tartotta ezt az örökséget. Nemeskürty István ugyan nem volt a szó szoros, szakmai értelmében történész, de problémaérzékenységgel, látásmódjával kutatók generációinak adott szellemi muníciót az elinduláshoz a történelmi pályán.

Hasonló gondolatot fogalmazott meg **MARTOS LEVENTE BALÁZS** segédpüspök, a Központi Papnevelő Intézet rektora Nemeskürty Istvánnak a vallással kapcsolatos munkásságáról. Nemeskürty nem volt teológus, nem is akart az lenni, de művelt hívó és komolyan vallásos emberként ahhoz a nemzedékhez tartozott, amelynek még lehetett személyes és pozitív tapasztalata arról a világról, amelynek a hit és a vallás természetes részét képezte. ■

Lelkes Márk alkotása

Összefogás a magyar kultúráért

Együttműködés az MMA és a Magyar Corvin-lánc Testület közt

A magyar művészet, oktatás, művelődés és kultúra közös szolgálata és támogatása céljából stratégiai együttműködési megállapodást kötött a Magyar Corvin-lánc Testület (MCLT) és a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) április 23-án, a Pesti Vigadóban.

A megállapodást – amelynek legfontosabb célkitűzése, hogy közös szakmai tevékenységek által elősegítse a két szervezet küldetésének megvalósítását – **VIZI E. SZILVESZTER**, az MCLT elnöke és **TURI ATTILA**, az MMA elnöke írták alá.

Az együttműködés értelmében a két szervezet kölcsönösen támogatja egymást a magyar művészetet, oktatást, művelődést és kultúrát érintő kérdésekben véleménynyilvánítás, közérdekű javaslat vagy nyilvános állásfoglalás kialakításában. Közös szakmai rendezvényeket szerveznek, illetve kölcsönösen javasolnak elismert szakelőadókat egy-egy esemény megszervezéséhez és lebonyolításához.

Emellett igény esetén az aláírt megállapodás kiterjed a másik fél szakterületéhez tartozó adatok, statisztikák és egyéb információk, szakmai vélemények megosztására, illetve a tapasztalatok és jó gyakorlatok átadására, továbbá közös kiadványok megjelentetésére és egymás kommunikációjának segítésére.

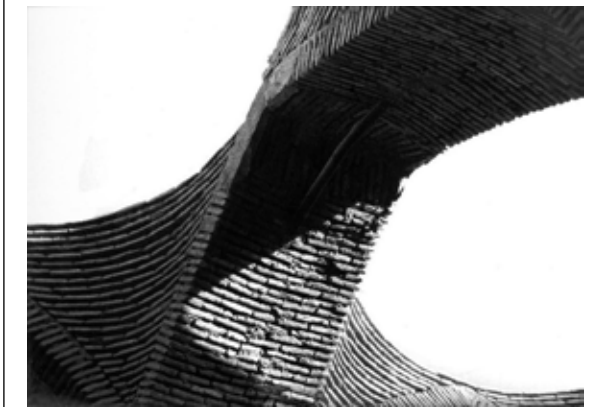
Turi Attila, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke az aláírási ceremónia végén beszédében kifejezte örömét a két testület együttműködésének kezdetén. Kiemelte, hogy a „fellegekben járó” művészeknek szükségük van tudós gondolatokra, termékeny kritikára és észrevételekre, hogy tovább tudjanak lépni. Ugyanakkor reményét fejezte ki, hogy a Corvin-lánc Testület számára a művészek is hasonlóan értékes gondolatokkal tudnak szolgálni. „A most induló együttműködés terveink szerint ki fog teljesedni kiadványok, filmek és olyan vonzó művek elkészítésében, amelyeket a nemzet elé lehet majd tární, a kultúra emelésére és a lélek vidámítására” – zárta beszédét a köztestület elnöke.

Vizi E. Szilveszter, a Corvin-lánc Testület elnöke köszöntőjében elmondta, hogy a magyar kultúra és a magyar nyelv a világban élő valamennyi magyart egyesíti lélekben. Kifejezte örömét, hogy ez a megállapodás a Corvin-lánc Testület és a Magyar Művészeti Akadémia között éppen a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 200 éves évfordulóján jött létre, és idézte az MTA 1825. évi Alapszabályának első pontját, miszerint: „az intézmény célja, hogy a tudományok és szép művészségek honi nyelven műveltessenek”. MMA ■

„A kép hallgat, de csöndben elmond valamit”

Móser Zoltán fotókiállítása Szekszárdon

MOHAY RÉKA

Móser Zoltán: Nyitott tér

Móser Zoltán fotóművész, etnográfus és író, az MMA rendes tagja életművéből nyílt kiállítás március 11-én, az alkotó hetvenkilencedik születésnapján, a szekszárdi Wosinsky Mór Múzeumban. Az ünnepélyes megnyitón köszöntőt mondott Dévényi Sándor Kossuth- és Ybl-díjas építész, a nemzet művésze, az MMA rendes tagja, az MMA Pécsi Regionális Munkacsoport elnöke, az eseményen részt vett dr. Richly Gábor, az MMA főtitkára is.

Az MMA pécsi munkacsoportjának támogatásával megvalósult tárlaton **MÓSER ZOLTÁN** fekete-fehér és színes felvételei egyaránt helyet kaptak, a kiállítás május 4-ig volt látogatható. A művész a kiállítás alkalmából válaszolt kérdéseinkre.

Mit gondol, mit adhat egy statikus fénykép a mai világban, amikor a videók uralják a közösségi médiát?

Ma minden mozog. Ha bekapcsolja az ember a tévét, esztelen dolgokat lát. A filmekben a fekete-fehér képsorokkal már rendre azt akarják jelezni, hogy valami régi, múltbéli dologról van szó. Ma minden sebesen változik, de ezek a képek száz év múlva is ugyanolyanok lesznek. A kiállítás mottója is ezt fejezi ki: „A kép hallgat, de csöndben elmond valamit.” Egy fotóesztéta írta rólam egyszer, hogy én a csöndes képeket szeretem. Ahogy tapasztalom, manapság gyakran olyan képek nyernek szakmai díjakat, amelyeken akció zajlik, talán még vér is folyik. Én viszont mást keresek a fotózásban.

(Folytatás a 28. oldalon.)

Móser Zoltán 2008-ban
Hargita megyében,
Lókodon készült fotója

Mi volt a koncepciója a tárlat összeállításánál?

Ilyenkor nem egyszerűen képeket rakunk egymás mellé, hanem egy teljes falat kell megkomponálni. Amikor az ember ránéz, egy egységet kell látnia. A képeimnek általában nincs címük, de most – „büntetésből” – adnom kellett néhányat. A kiállítás címe „*Valahol Európában*”, mert ez elég tág ahhoz, hogy minden beleérjen, amit hoztam. Nem nevezném életmű-kiállításnak, mert az egy másik lépték lenne, ahhoz tényleg tizenkét fal kellett volna. Az előkészületek három hétig tartottak, folyamatosan hoztam és vittem a képeket, míg végül az utolsó pillanatban állt össze az egész. Fontos, hogy a fekete-fehér és a színes képeket nem szabad keverni, ez is kihívást jelentett a tér szűkössége miatt.

Hogyan látja ma a fotográfia szerepét?

Minden megváltozott. A digitális világ teljesen más gondolkodást kíván. Régen az ember előre kigondolta a képet, mielőtt exponált. A filmnél meg kellett gondolni, hogy mit fényképezünk le, mert a nyersanyag nem volt végtelen. Ma bárki könnyedén készíthet képeket digitális eszközökkel. Én mindig analóg technikával dolgoztam, és ma is így alkotok – a kép igazán a sötétkamrában születik meg. Nem mindegy, milyen papírra kerül, és sokszor a véletlen is közbeszól: a tíz legjobb képem közül öt hibából született. Ez egy alkotói folyamat, amelyben évtizedeket töltöttem el – harminc év a sötétkamrában. Azt gondolom azonban, ez a fajta fotózás a mi nemzedékünkkel véget ér. ■

Richly Gábor főtítkárra gratulál
Móser Zoltán fotóművésznek a szekszárdi
tárlaton, balról Dévényi Sándor,
az MMA Pécsi Regionális Munkacsoport
elnöke

Lélek és élet

Rudolf Mihály építész és útítársai tárlata

FILIP-KÉGL ILDIKÓ

A Miskolci Galéria Rákóczi-házában volt látható Rudolf Mihály építész, az MMA rendes tagja kiállítása. A Pro Architectura-, Ybl Miklós- és Kós Károly-díjjal kitüntetett építész tárlata csaknem fél évszázad munkásságába nyújtott betekintést százhatvan kétdimenziós tervrajz és megannyi térbeli alkotás segítségével, köztük az egri főszékesegyház felújítási munkálatait bemutató tablóval.

Rudolf Mihály építész a miskolci tárlat megnyitóján

A *Lélek és élet* címet viselő és e tematikára is épülő kiállítás megnyitóján **KÁKÓCZKI ANDRÁS**, a Miskolci Galéria tagintézmény-vezetője köszöntötte a megjelenteket, majd **TÓTH-SZÁNTAI JÓZSEF**, Miskolc Megyei Jogú Város polgármestere gondolatait hallgathatta meg a közönség. A polgármester a város épített öröksége és a „miskolciság”, a lokális identitás közötti kapcsolatot hangsúlyozva méltatta az építész munkásságát.

„Számomra azért nagy öröm, hogy a kiállítást megnyithatom – és hogy Miskolcon nyithatom meg –, mert mindaz, ami most itt látható, e városban született. Egy szakmailag elismert építész negyvenhat év szakadatlan munkájával létrehozott életműve ez, jelentős helyi értékünk” – mondta **BODONYI CSABA** Ybl- és Széchenyi-díjas építész, az MMA Miskolci Regionális Munkacsoportjának vezetője. Hozzátette, hogy ez a rendkívüli építészeti kiállítás Budapest, Kassa, Tokaj és Zsámbék után érkezett haza, Miskolcra. „Rudolf Mihály afféle fellegajtó-nyitogató, ami azt jelzi, hogy többre tartja az épületek szellemi tartalmát az eszközként kezelt anyagi valóságnál. Nyitás ez a spiritualitás és szakralitás felé, ami nélkül nincs építészet, csak építés” – mutatott rá Bodonyi Csaba.

Vélhetően ennek a szemléletmódnak tudható be, hogy Rudolf Mihály kezének nyomát több egyházi épület is magán viseli Miskolcon, például az Avasi Református Templom, a Miskolc-Belvárosi Református Egyházközség temploma, a Nyilas Misi Ház, valamint az 1999-ben újjáépített Deszka-templom.

A megnyitón elhangzott továbbá, hogy a neves építész a közelmúltban fejezte be az egri főszékesegyház rekonstrukcióját, melynek kivitelezési munkáit is irányította. A sajátos elrendezésű, szakrális ihletettségű tárlaton több mint százhatvan kétdimenziós tabló és mintegy ötven térbeli alkotás elevenedik meg, melyen túlnyomórészt egyházi épületek rekonstrukcióit követhetjük nyomon.

A megnyitó eseményen oldott hangulatú beszédet mondott **FERENCZ ISTVÁN** Kossuth-díjas építőművész, a nemzet művésze, az MMA rendes tagja, aki az életmű mellett **RUDOLF MIHÁLY** személyének komplexitását, fáradhatatlan munkabírást és szeszitivitását is hangsúlyozta. Kollégájára a kezdetektől úgy tekintett, „mint aki nem fejből, hanem lélekből dolgozik”.

Lelki útavalót és útbaigazítást is kaptak az egybegyűltek **JUHÁSZ FERENC** pasztorális helynök, Mindszenti plébános jóvoltából, aki köszönetét fejezte ki az építésznek az egri főszékesegyház rekonstrukciója során végzett kiemelkedő és precíz munkájáért.

Rudolf Mihály életmű-kiállításának ünnepélyes megnyitójába szépen illeszkedett a zene, a tánc és a költészet: a műtatások között a Számadó zenekar muzsikált, költemények hangzottak el, majd **RUDOLF VINCE** és **RUDOLFNÉ MATISCSÁK ESZTER** néptáncelőadásával zárult a különleges atmoszférájú esemény.

A tárlat, melynek kurátora **SULYOK MIKLÓS** művészettörténész, az MMA rendes tagja, május 4-ig volt látogatható a Miskolci Galériában. ■

A messze látó ember

Bemutatták a Finta Józsefről szóló monográfiát

ELMER ISTVÁN

A tavaly elhunyt, kiemelkedő Kossuth-díjas építész, Finta József, a nemzet művésze, az MMA néhai tagja életéről és munkásságáról készült monográfiát mutatták be a Walter Rózsi-villában március 31-én. Dénes Eszter építész, a kötet szerzője hangsúlyozta, többen segítették a könyv megszületését, amely az MMA Kiadó és a Finta és Társai Építész Stúdió jóvoltából jelenhetett meg.

TURI ATTILA, az MMA elnöke bevezetőjében felidézte a korszakos építész alakját, aki „megdöbbentő, tragikus gyorsasággal távozott, több mint hatvan év munkássága után. Nagyon sok épület maradt utána, olyan ikonikus épületek, amelyek meghatározzák Budapest látképét. Annak a generációnak volt a tagja, akik holtukig dolgoztak; akik munkáikban fantáziát láttak, és ezért éltek.”

A sors sajátos kegye – folytatta –, hogy **DÉNES ESZTER** és a közreműködő kollégák még végig tudták „beszélni a mesterrel” ezt a könyvet, és az ő jóváhagyásával vehetjük kézbe. Az elegáns kiállítású kötet végigvezet „ennek a fantasztikus életútnak az állomásain: épületekkel, rajzokkal és versekkel. Mert akkoriban még így gondolkodtak az emberek. Még minden »más is« hozzátartozott az építészethez, amelynek alapja az általános műveltség. S ez érződik, látszik Finta mester munkáiban.”

SZABÓ TAMÁS JÁNOS, a Finta és Társai Építész Stúdió vezető építész tervezője, társtulajdonosa, az MMA rendes tagja szintén a hiánnyal kezdte emlékezését: „Szomorú fintora a sorsnak, hogy nem velünk, hanem barátjával, **VADÁSZ GYÖRGGYEL** bizonyára egy egészen más dimenzióból követi ezt a bemutatót.”

Finta életművének fontos eleme az a szellemi műhely, amelyet megteremtett, és amelyhez különféle felfogású építészek tartoznak, „akik mégis együtt tudunk működni. És József – bár befejezett jelen időben kell fogalmaznom – folyamatosan velünk van.”

Finta József építész (1935–2024)

ALMÁSSY KORNÉL, a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ igazgatója a Walter-villa bemutatása után Finta József munkásságát a következő szavakkal méltatta: „Olyan építész volt, aki a hetvenes években is kiemelkedőt alkotott, gondoljunk az InterContinental szállodára; személyes élményeim fűznek a nyolcvanas években épült Forum szállodához, s a kilencvenes években is olyan épületek kerültek ki a keze alól, például a Westend City Center, a Teve utcai rendőrpalota, amelyek meghatározóak Budapest látképében. Mindig minőségre törekedett.”

Az építész ars poeticáját Finta a következőképpen fogalmazta meg a kötetben: „A ház élete néha fontosabb, mint maga a ház. Az épületben valójában az emberi mozgások, életek, viselkedésformák a fontosak. A legelső gondolatom egy házzal kapcsolatban – még akkor is, ha számomra mindig is fontos volt a forma – valójában az, hogyan fognak benne élni.”

SKARDELLI GYÖRGY építész, az MMA rendes tagja ismertette a kötetet. „Lapokra sűrítve mutatja be egy ember életét, hit-

vallását, munkásságát. Sorjáznak az egymást követő életszakaszok. A már nem is annyira közelmúlt magyar történelmére rímelő életútkezdet, majd a hirtelen hontalanná válás, a kiszakított lét és az eltépett gyökerek után egy kifosztott, megalázott és elnyomásba taszított országban keresett helyet a családjával együtt ő is. A tehetség megléte olyan nyilvánvaló volt, hogy még ilyen körülmények között is utat tört magának a döntés dilemmájával együtt.”

Finta József Kolozsvárott született 1935-ben, majd a család a második világháború hullámverése közepette Budapestre került. A fiatal fiú a nevezetes Lónyay utcai református gimnázium növendéke lett. Eszmélése kezdetétől vonzotta a festészet, a grafika, a Képzőművészeti Főiskolára készült. Édesapja hatására végül a biztosabb megélhetést nyújtó építész pályára fordult, de a rajzolás és harmadik művészeti ágként a költészet élete végéig foglalkoztatta. A könyv nagyszerűen közvetíti a művészi egyetemességet.

Nem kötelezte el magát egyetlen stílus mellett sem. Ezért mondja: „A posztmodern engem ráébresztett arra, hogy a formák és terek érzelmi és funkcionális gazdagításához nagyon sokat kell tudnunk a múlttól, a stílusépítészeteiről. Miközben élvezzük a technikát, nem tudjuk a magunknak, korunknak megfelelő tárgyi világot megteremteni. A posztmodernizmus ehhez a kereséshez megadja a kísérletezés szabadságát...”

Munkásságát a Lakótervvel kezdte, majd évtizedekkel később életre hívta saját építészstúdióját. „A Lakóterv nem jelentette a tervezési témák egysíkúságát – hangsúlyozta Skardelli György. – Egymás után találták meg a feladatok, azzal a kivételezett helyzettel, hogy egymás után meg is épültek azok. Kezdetben egyedül, majd a szocialista nagyvállalat is felismerte személyében a kivételes lehetőséget, és egymás után csatlakoztak hozzá a tehetséges építészek, munkatársak, hogy az egyre sokasodó megbízások minőségi módon kerüljenek le az asztalról.”

„Minden kor csupán saját hite, technikája, funkcionális igényrendszere, tárgyi világának esztétikai törvényei alapján lehet képes az értékkeremtésre. Az állílleszkedések, a romantikus múltba tekintések, álmagyaros allűrök rövid távon érdekesek ugyan, anakronizmusuk azonban perelhetetlen valóság” – mondja Finta József.

Skardelli György ezzel összhangban megállapította: „Éjt nappallá téve gondolkodott, vázolt, rajzolt. Mindenről volt véleménye, amit megosztott hol kisebb, hol nagyobb körben. Akkor is jó volt hallgatni, amikor nem is értett mindenben egyet vele az ember... Lakóház, kollégium, szálloda, irodaház, kereskedelmi, szakrális, egészségügyi és oktatási épület. A rendeltetés mindegy is, de a funkcionális rend mindig alapvető kellett legyen. A formálásnál jelen van a modern, a posztmodern, a neomodern, a high-tech, még a házigyári előregyártás is. Nem köti meg a kezét egyetlen stílus sem. A környezethez nem alkalmazkodik, inkább viselkedik benne, olykor provokál is.”

Bemutatták a róla készített portréfilmet, amelyben Finta így vall: a legszebb feladat egy templom tervezése, utána egy egyetemé. *Firenzei nyár* című versében írja: „A Dóm szentélye ránk hajolt, / Hűsítő, kékes árnyék / Úgy álltam akkor ott Veled, / Mintha Istenre várnék;”

„A könyvben szinte minden szín teret kap, hogy megpróbálja visszaidézni az olvasó számára egy korszakos egyéniség

alakját, azok számára is, akik nem ismerték, nem ismerheték meg személyesen – mondta Skardelli György. – Sok korszak számára meghatároz egy több évtizedes időszakot, neve fogalommal lett. Akik ismerték, azoknak hiányzik az örökké energikus véleménynyilvánítás, a félmosoly az arcon, az ironikus, olykor epés megjegyzések, az értéket felismerő támogató gesztus.”

Ezt megerősítette **RITOÓK PÁL**, a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ főmuzeológusa.

Dénes Eszter építész, szerző, Zubreczki Dávid moderátor és Ritoók Pál főmuzeológus

A reprezentatív album – és ez kétségtelenül Dénes Eszter érdeme – harmonikusan egyesíti a személyes vallomásokat, az olvasókat eligazító háttér-információkat, rajzokat, gazdag fényképanyagot és verseket.

Egy éven át heti egy alkalommal találkoztak. „Azonnal elvarázsolt a személyisége, rendkívül elegáns ember volt – idézte fel a szerző. – Ahogyan hozzám fordult, abban már felismerhető volt a bátorítás; benne volt gyermeki lénye is. Olyan humorral fordította át a kezdeti pillanatot, amely azonnal magával ragadott... Kortalan gondolkodót ismerem meg benne; tisztában volt a világ folyásával, a történelmekkel, s mindig olyan üzenettel bocsájtott utamra, hogy utána alig vártam a következő heti találkozást.”

Végül arra a kérdésre: hol a helye Finta Józsefnek a magyar építőművészetben, Dénes Eszter a következőt válaszolta: Finta szállodái, középületei tökéletesen működnek, formálják a főváros arculatát. „Sosem egy telekben, még csak nem is egy tömbben gondolkodott, hanem sokkal tágasabban. Úgy helyezte el épületeit, hogy tisztában volt azzal, hogyan katalizálják környezetüket; hogyan fog őt, tíz, húsz év múlva továbbgyűrűzni azok hatása. Messzire látott az időben és a térben.” ■

Akadémikusok a Hírös Agórában

Kiállítássorozat keretében mutatják be az MMA művészeinek munkásságát Kecskeméten

I VARGA KATICA

Közel három évvel ezelőtt indult útjára az Akadémikusok a Hírös Agórában című kiállítássorozat Kecskeméten. A kezdeményezésnek köszönhetően eddig már kilenc akadémikus mutathatta be alkotásait a Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központban. A kiállításokhoz alkotói tárlatvezetések, kamarakonzertek és szervezett iskolai csoportok látogatásai is társulnak, így minden korosztályt meg tudnak szólítani a szervezők.

Kecskeméten a Hírös Agóra nem csupán egy helyi kulturális központ, hanem mára egy országosan is elismert művészeti tér, amely példamutató munkát folytat mind a kiállítások szervezésében, mind az innovatív rendezvényterek kialakításában, és nem utolsósorban a kortárs művészet támogatásában is.

Az intézmény kiemelt feladatai között szerepel – a lokális értékek bemutatása mellett – a nagyobb kitekintésű, nemzetközi szinten is jelentős hazai kortárs képzőművészet prominenseinek értékközvetítő és méltó reprezentációja. E szándék hívta életre három évvel ezelőtt az *Akadémikusok a Hírös Agórában* program gondolatát, mely mára a város kulturális életének egyik igen jelentős, megkerülhetetlen rendezvénysorozatává vált – hangsúlyozta BARTA DÓRA táncművész, koreográfus, az MMA kecskeméti regionális munkacsoportjának tagja, a Hírös Agóra ügyvezető igazgatója. Mint mondta, a programsorozatot 2023-ban – még kizárólag saját forrásokat felhasználva – indították el, hogy intézményük keretein belül, KODÁLY városában is reprezentációs lehetőséget biztosítsanak az MMA neves alkotóinak.

A program azóta is folyamatosan zajlik: az intézményben negyedévente rendeznek egy-egy új tárlatot, minden alkalommal igen nagy érdeklődés mellett, komolyabb sikereket aratva. Az *Akadémikusok a Hírös Agórában*-sorozat keretében a mai napig kilenc művész mutatkozott be.

A köztestület 2024-től kezdve támogatja ezt a sorozatot. „A kiállítások finanszírozását az MMA Kecskeméti Regionális Munkacsoportja és az MMA Képzőművészeti Tagozata egyaránt segíti” – mondta el CSEKE PÉTER színművész, a Kecskeméti Nemzeti Színház igazgatója, az MMA Kecskeméti Regionális Munkacsoportjának elnöke. Hozzátette, hogy az MMA és a kecskeméti Hírös Agóra szakmai együttműködése ezáltal új szintre lépett. Mint mondta, külön öröm, hogy a közös munkát nagy közönségsiker övezi, hiszen egy olyan nemzetközi színvonalú tárlatsorozattal ajándékozhatták és ajándékozhatják meg a kecskeméti közönséget, amelyre mindkét intézmény joggal lehet büszke.

A regionális elnök kiemelte, hogy a munkacsoport – melyhez harminc akadémikus és több mint húsz köztestületi tag is csatlakozott – többek között azt a célt tűzte ki maga elé, hogy segíteni és inspirálni fogja a régió művészeinek a munkáját a lehetőségeihez mérten.

A Hírös Agórában megrendezett sorozat keretében a helyi művészetkedvelők megismerhették SZURCSIK JÓZSEF grafikusművész, SZEMADÁM GYÖRGY festőművész, író, BUKTA IMRE képzőművész, HARIS LÁSZLÓ fotóművész, STEFANOVITS PÉTER képzőművész, az MMA Képzőművészeti Tagozatának a vezetője, GAÁL JÓZSEF képzőművész, CSURKA ESZTER képzőművész, SZÓCS MIKLÓS TUI szobrászművész, valamint VEREBES GYÖRGY grafikus- és

Barta Dóra táncművész, koreográfus, a Hírös Agóra ügyvezető igazgatója és

Cseke Péter színművész, igazgató, az MMA Kecskeméti Regionális Munkacsoportjának elnöke

FOTÓ: Archív

festőművész alkotásait. Hamarosan megnyílik ELEKES KÁROLY festő-, grafikus- és szobrászművész kiállítása is, amelyet GÁLHIDY PÉTER szobrászművész és M. NOVÁK ANDRÁS festőművész tárlata fog követni.

„Jelenleg elsősorban a különböző képzőművészeti ágakra koncentrálunk együttműködésünk során” – magyarázta Barta Dóra. Mint mondta, a kiállítások közvetett, illetve közvetlen módon is kapcsolódnak más műfajokhoz, valamint rendezvényekhez. A kiállításokhoz alkotói tárlatvezetések, kamarakonzertek és szervezett iskolai csoportok látogatásai is társulnak. Minden tárlathoz különleges, bárki számára ingyenesen elérhető képeslapsorozat, illetve képeslap-katalógus is készül, amelyek rendkívül közkedveltek a látogatók és a művészek körében egyaránt.

„Nem csupán közművelődési intézmény igazgatójaként, hanem kreatív művészeti vezetőként is tekintek a központra”

– emelte ki az ügyvezető igazgató. Hozzátette: ezek a rendezvények a képzőművészeti területen jártas, elismert Hírös Agóra-munkatársak – mint például ULRICH GÁBOR és ACSAI RITA – segítségével valósulnak meg. Kiemelte: az MMA a nagy számban érdeklődő akadémikusok tárlatlátogatásait teljeskörűen, utaztatásukkal együtt megszervezi.

A sorozatot a jövőben is folytatni akarják. Előzetes terveik szerint 2026-ban BARABÁS MÁRTON festőművész, ESZIK ALAJOS grafikusművész, SINKÓ ISTVÁN képzőművész, művészeti író és PATAKI TIBOR festőművész, alkalmazott grafikus kiállításait tekinthetik majd meg az érdeklődők. A rendelkezésükre álló időtől és helyszínektől, valamint a költségvetéstől függően terveik között szerepel még az MMA Ipar- és Tervezőművészeti, illetve Film- és Fotóművészeti Tagozatának bevonása is a későbbi programokba. ■

Richly Gábor főtájtár gratulál Verebes György festőművésznek a Kecskeméti rendezett tárlaton | FOTÓ: Varga Katika

Verebes György: Itt vagyunk olaj, vászon, 100 × 120 cm

Egyensúlyos nevelés

Sapszon Ferenc karnagy a felismert hivatásról, atmoszféráról és a kikristályosodott mondásokról

TÓTH IDA

Balázs János zongoraművész átadja a Cziffra György Fesztivál életműdíját Sapszon Ferenc karnagynak

Sapszon Ferenc, a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola alapítója és művészeti vezetője a magyar zeneművészet területén végzett több évtizedes pedagógusi, valamint kiemelkedő karvezetői munkássága elismeréseként elnyerte a Cziffra György Fesztivál életműdíját. Tanítványai a Nemzeti Filharmonikusok Puccini: Turandot című koncertszerű operaelőadásán is közreműködnek május 15-én a Müpában.

A Kossuth-díj, a Nemzet Művésze cím, a Prima Primissima díj után újabb elismerést vehetett át tavasszal: a Cziffra György Fesztivál életműdíját. Múlt év végén fényes sikert aratott a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Jubilate leánykarával is a portugáliai Fundão városában rendezett nemzetközi kórusversenyen. **Hogyan éli meg a sikert?**

Közösségben minden élmény megsokszorozódik. Különleges motivációt ad az éneklésnek egy-egy világverseny, legutóbb Portugáliában, amikor a Jubilate leánykar két kategóriában indult, és nyert, sőt még a verseny nagydíját is elhozta. Akkor úgy éreztem, mondtam is a kórus tagjainak, hogy tudjátok, nem a többieknek kell legyőzni: akkor lesztek elégedettek, ha a tegnapi önmagukat győzték le. Ha ma jobban énekeltek, mint tegnap, az az igazi győzelem.

Zenészcsaládból jön, idősebb Sapszon Ferenc Liszt-díjas karnagy fiaként ebbe a tempóba nőtt bele?

Hatnapos tanítás: szombaton is jártunk iskolába, a zenei általánosban ez heti hat énekórát jelentett. Ezenfelül kóruspróba, mert tagja voltam a Magyar Rádió Gyermekkórusának, és zongoráztam is. Karnagyként már rálátok erre a folyamatra: **KODÁLY ZOLTÁN** nemcsak elméletileg igazolta, hogy a

teljes élethez szükségünk van a zenére, hanem létre is hozta azt az iskolatípust, amelyben az alaptézise megvalósítható. Zenei általános nélkül ugyanis nincs Kodály-módszer. Amíg a zenetudós élt, kétszáznál több zenei tagozat működött az országban, mára a számuk rohamosan lecsökkent. Hogyan is beszélhetnénk ma mindennapos énekóráról?!

A mindennapos testnevelés mintájára?

Valójában Kodálytól jön a mindennapos testnevelés gondolata is a természettel való szorosabb kapcsolat, az egészséges életmód jegyében. A Kodály-iskola ugyanis kiegyensúlyoz. Alapgondolata a jobb és bal agyfélteke egyensúlya, hogy az embernek szellemi és lelki táplálékra, vagyis tudományra és művészetre egyaránt szüksége van a mindennapokban. A zenetudós tehát kidolgozta, hogyan lehet „vitamindús táplálékhoz” juttatni a gyermek lelkét naponta, mire van szüksége ahhoz, hogy egészségesen fejlődjék. Nem azért, hogy zenész legyen – ahhoz speciális képzésre van szükség –, a normális, egészséges fejlődése érdekében. Ennek az egyensúlyos nevelésnek a megvalósulása hazánkban a zenei tagozat, illetve a Kórusiskola. Mi is ebből indultunk ki itt, a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskolában.

Az 1970-es évek végétől tíz éven át tanított zenei általános iskolában. Mi volt a gond, miért érezte szükségét a Kórusiskola megalapításának?

Legfőképp a körülmények segítettek abban, hogy felismerjem a hivatásomat. Elég határozott elképzelésem volt ugyanis a nevelésről, de akadályokba ütköztem újra és újra. Hetente vittem kirándulni a tanítványaimat, megtanultuk, mit jelent az erdőben a csend, mire a kollégák elképedve kérdezték: „Minek az? Milyen korszerűtlen, elavult, aki nem táskarádióval sétál az erdőben, hanem csendben!” A gyerekek viszont átérték, hogyan tanít minket a természet, ha hagyjuk, hogy megszólaljon. Sok kollégámtól végtelenül idegen volt ez a szemlélet, miközben láttam, hogy a gyerekek valósággal szomjazzák a figyelmet, a kapcsolatot, azt az atmoszférát, amelyben együtt voltunk kiránduláson, énekórán, kóruspróbán vagy két óra között a szünetben. Ebből értettem meg, hogy szükségük van más felfogású – valóban gyerekközpontú – iskolára, és azt nekem kell megcsinálnom. Akkorra már híre volt a kórusnak, rengetegen jöttek külföldről és belföldről is tanulmányozni, hogyan dolgozom a Jubilate gyermek-karral a zenei általános iskolában.

Milyen esély volt az iskolaalapításra 1988-ban, a rendszerváltozás küszöbén?

Ezt nem is mérlegeltem, amikor felkerestem Budapest főváros oktatási osztályának nagy hatalmú vezetőjét, **MEZEI** elvtársat. Mondtam, hogy szeretnék egy új iskolát, ő meg nézett rám, mint valami bogárra: „Mit szeretne?!”. Mindenesetre meghallgatott, és leíratot készített a kerületi vezetőknek, hogy van itt egy csodabogár, aki kísérleti iskolát szeretne indítani, ha valaki tud helyet adni, akkor szóljon.

Kapott visszajelzést?

Hónapokig semmit, aztán megcsörrent a telefon: „Maga az, aki valami új dolgot akar csinálni?” Mondom, igen, igen, szeretnék egy új iskolát. „Hát jó, nézze meg nálunk a tizenötödik kerületben!” – érkezett az ajánlat. – „Te jó ég!” – hirtelenjében azt sem tudtam, merre van az a tizenötödik kerület.

... felismerhetők,
akik ebben
az atmoszférában
nevelkednek!

Rákospalota, Újpalota? Azért csak kiutaztam. Az iskola udvarán állt egy használaton kívüli faház – arra gondoltak. Őszintén szólva másra számítottam, de felmérve a lehetőségeket még abban az évben elindítottunk három osztályt. A felsőbb évfolyamok tanulóit szombatonként gyűjtöttem össze szolfézsórára, énekkarra, mivel ígéretet kaptunk újabb helyiségekre. Készültünk a folytatásra, és a második tanévben valóban elindulhatott a gimnáziumi oktatás a kilencedik évfolyamon. Persze hamar híre ment, hogy van itt egy új, tizenkét évfolyamos, kísérleti iskola, még a televízióban is szerepeltünk a szabadidős kollégámmal.

A rendszerváltozás előtt tizenkét évfolyamos iskola – a nyolc egyházi gimnáziumon kívül – nem is létezhetett. Miben állt a kísérleti jelleg?

Csak egyetlen példa: a nevelésnek van tanórán kívüli, indirekt módja is, ilyenkor a gyerek másfajta képet mutat magáról. Nemegyszer tapasztalom, hogy az órán értetlen, figyelmetlen tanuló egyszerre csak elkezd csodálatosan szöni, bőrműveskedni vagy rajzolni a délutáni foglalkozáson. **DON BOSCO**, a szalézi szerzetesrend megalapítója szerint minden gyermekben van egy olyan pont, amit, ha megtalálok, akkor megtalálom a gyereket. Kiderül, hogy mi az erőssége, mi az, amit igazán szeret. Ez a fölfedezés sokszor nem is tanórán, inkább kiránduláson vagy játék közben történik meg, ezért is hangsúlyozom, hogy a szabadidő nem állhat csak a házi feladat megírásából. A délutáni foglalkozásnak – legyen az alkotóműhely, játék vagy olvasás – nagyon sok funkciója van.

Jelenleg a Várhegy oldalában, a Toldy Ferenc utcában működnek tizenkét évfolyamon, bár a bejáratnál zeneovira és zenebölcsire is hívogatnak a plakátok...

És van szakképzésünk is.

Valójában hány éven át vannak jelen a tanítványok életében?

Visszajárnak hozzánk. Modellünk a katedrális kórusiskola, az itt töltött éveket egyetlen nevelési egységként érzékelik a gyerekek kicsi koruktól kezdve egészen az érettségiig. Lehetőségük van hangszertanulásra, a szabadidő tartalmas eltöltésére, mire elvégzik az iskolát, mindegyik fantasztikusan énekel, és olvassa a kottát, mint a vízfolyás. Felnőttként az élet különböző területein helyezkednek el, de bármikor összeállnak újra, hogy énekeljenek. Igényük van erre – másként el sem tudják képzelni az életüket –, így alakult meg a Cantate vegyeskar is, amelynek az ügyvéd, orvos, teológus vagy műszaki pályán mozgó tagjai éppolyan színvonalon énekelnek, mint a Zeneakadémián végzetek. És ez csak az egyik része a történetnek, mert ennél sokkal többről van szó: felismerhetők, akik ebben az atmoszférában nevelkednek! Felismerhetők a hozzáállásukról, a kreativitásukról, a közösségben való gondolkodásukról, hogy a Kórusiskolából jönnek. ■

FOTÓ: Bogár Mariann

Életmű az értékközpontúság jegyében

Dárday István köszöntése
a Pesti Vigadóban

Családja, régi barátai, pályatársai és tisztelői körében köszöntette az MMA Film- és Fotóművészeti Tagozata Dárday István Kossuth-díjas és Balázs Béla-díjas filmrendezőt, a nemzet művészt nyolcvanötödik születésnapja alkalmából a Pesti Vigadó Sinkovits termében.

A március 24-ei esten **ZSIGMOND DEZSÓ** tagozatvezető személyes hangvételű beszédében méltatta az ünnepeket, kiemelve a pályáját végigkísérő töretlen, hű értékelvűséget. „Hugó és nemrég elhunyt alkotótársa, a nagyszerű **SZALAI GYÖRGYI** életét végig az értékközpontúság határozta meg. Mind filmjeikben, mind az általuk kitalált és létrehozott Társulás Stúdióban ez mozgatta őket, már a társulók kiválasztásánál, befogadásánál is. Nézem az egykori stúdiótagokat ábrázoló fotót. **TARR, BÓDY, GRUNWALSKY, FEHÉR GYÖRGY, GYÖNGYÖSSY-KABAI, WILT** és persze Hugó-Györgyi mind a kor legkreatívabb, legtehetségesebb, legforradalmibb filmes alkotói. Dárdayék tehát nem csak saját filmjeikben alkottak minőséget, de a Társulás Stúdió létrehozásában is” – összegzett Zsigmond Dezsó.

Dárday István 1940. március 25-én született Budapesten. A Színház- és Filmművészeti Főiskolára 1963-ban felvételizett, de először elutasították mint osztályidegen, „renitens elemet”, és csak öt évvel később vették fel. A felvételin ismerkedett meg Szalai Györgyivel, akivel hat évtizedig tartó együttműködésük vette ezzel kezdetét. Bekerülve a Balázs Béla Stúdióba, 1974-ben a stúdió vezetőségi tagja lett, és ugyanebben az évben elkészítette első közös játékfilmjét Szalai Györgyivel, a *Jutalomutazást*, amely itthon is és külföldön is komoly elismerésre tett szert: Balázs Béla-díjat, a Filmkritikusok díját, majd a Mannheimi Fesztivál fődíját is elnyerte.

Az 1980-as években Dárday István és alkotótársai új filmkészítési formákat hoztak létre a Balázs Béla Stúdió keretein belül, és 1981-ben megalapították a Mafilm Társulás Stúdiót, melyet öt év működés után a kultúrpolitikai vezetés

megszüntetett. A rendszerváltozást követően Dárday és csapata nevéhez fűződik egy új típusú mozi üzemeltetése is: megszületett a M.I.T. (M.I.T.: Mozgóképek Innovációs Társulás) Videó- és Moziklub, ami később Blue Box néven vált ismertté. Több volt, mint művészmozi, hisz kulturális központként is működött, amely a filmek mellett koncertek, kiállítások, beszélgetések helyszíne is lett.

A '90-es évek fontos filmjei után a kétezres évektől Dárday István és Szalai Györgyi dokumentumfilm-készítő tevékenységükben egyre többször foglalkoznak környezetvédelmi kérdésekkel, valamint a nemzeti identitás és a nemzeti kultúra kérdéseivel is. Az évtized kiemelkedő alkotása *Az emigráns – Minden másképp van* (2006), a **MÁRAI SÁNDOR** utolsó éveiről készült játékfilm.

Dárday István munkásságát 2012-ben Kossuth-díjjal is elismerték, melynek felét átadta alkotótársának, Szalai Györgyinek. Azóta is aktívan részt vesz a magyar film- és művészeti életben: 2011-től a Magyar Művészeti Akadémia tagja, 2012 és 2016 között a köztestület Film- és Fotóművészeti Tagozatának vezetője is volt.

A születésnap alkalmából a Pesti Vigadóban jelen lévők egy több rövidfilmből álló, kevésbé ismert dokumentumfilmet láthattak *Hat bagatell* címmel. A vetítést követően **SZEK-FŰ ANDRÁS** filmtörténész, címzetes egyetemi tanár beszélgetett az ünnepelttel pályájáról és a bemutatott rövidfilmekről. Az est záróakkordjaként **SIPOS MIHÁLY** Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas művész, a Muzsikás együttes primása, az MMA rendes tagja és felesége, **KARDOS MÁRIA**, a Muzsikás együttes tagja gyimesi dallamokkal köszöntötte Dárday Istvánt. **SZ.M.** ■

Az igazi művészet soha nem lehet bezárva egy dobozba

Beszélgetés Leslie Mandokival

MIKÓ KRISZTINA

A Kossuth-díjas művészek tiszteletére márciusban a Pesti Vigadóban rendezett díszvacsorán mások mellett részt vett Leslie Mandoki (Mándoki László) zenész és zenei producer. Ebből az alkalomból a népszerű alkotóval interjú készült, amely a Magyar Művészet folyóirat 2025/4. júliusi számában lesz olvasható teljes terjedelmében.

Van a művészeknek felelősségük a fiatalok iránt?

Igen, van: segíteni a fiatalokat a fejlődésben. Az én generációm nem biztosította azt a generációs igazságot – ami pedig az emberiség alapja –, hogy megpróbál a csemetéinek jobb életet adni, mint amit ő maga élt. Ehelyett ma ott tartunk, hogy az „Ördög enciklopédiáját” (Mandoki Soulmates: *Devil's Encyclopedia*, 2023) hagyjuk rájuk, azaz a közösségi média szennyét, ami borzasztó károkat okoz. A közösségi média a legnagyobb ballépése az emberiségnek. A stúdióban nálam jóval fiatalabb kollégákkal dolgozom. Egyik alkalommal nézem és nem értem, hogy mit csinálnak. Azt látom, hogy balról jobbra húzzák az ujjukat a telefonjuk kijelzőjén. Kérdezem őket, hogy mit csinálnak. Kiderül, hogy éppen ismerkednek a Tinderen! Így ismerkednek, így szervezik az éjszakai programjukat manapság.... Mit tettünk a fiatalokkal? Nagyon nagy a baj! Én ezek ellen írok dalokat, és gondolhatnád, hogy ezekkel az üzenetekkel sikertelenségre vagyok ítélve. De nem! A koncertjeim tele vannak fiatalokkal, és a dalaim benne vannak a top tízben. Az előző albumomon van a *The Torch* című záró dal, ami arról szól, hogy átadjuk a fáklyát. A koncerteken ez az utolsó dal, és ott mindig elmondom: „Gyerekek, nem adjuk át a fáklyát, még nem, mert el-toltuk. A világot így nem lehet átadni nektek, előbb nekünk azt rendbe kell tennünk.” A világ minden értelemben elég ramaty állapotban van, intellektuálisan is. Ezért van fekete hatyú az egyik lemezborítón, de van remény: a koncert végére a hatyú fehér lesz...

Manapság könnyebb vagy éppen nehezebb fiatal művészként elindulni és érvényesülni?

A mai fiataloknak sokkal nehezebb, mint nekünk volt. Nem

Leslie Mandoki a Rock and Roll Hall of Fame-ben – a *Memory of our Future* album ünneplésén

állnak mögöttük lemezcégek. Nekünk elég volt egy klubban jónak lenni. A klubokba gyakran besétáltak a lemezcégek tehetségkutató emberei. Ha megtetszett nekik, amit láttak, hallottak, onnantól fogva menedzseltek az életedet, a marketinget, mindent. Mikor én elkezdtem a szakmát itt huszonkét évesen a disszidálás után, akkor stúdiózenészként bekerültem az úgynevezett „Münich sound”-ba: **FREDDIE MERCURY** itt készített három albumot, de itt alkotott **ELTON JOHN**, a Deep Purple, a Led Zeppelin és a Rolling Stones is. Innen indult **DONNA SUMMER** és az akkori barátnőm, **AMII STEWART** karrierje is. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy nekünk volt lehetőségünk a fejlődésre.

A mai fiatal művészeknek azt üzenném, hogy legyenek bátrak! Ne akarjanak másokat másolni, hanem találják meg a saját hangjukat. Ne féljenek önmaguk lenni. A művészet akkor hiteles, ha belülről jön, és van benne szenvedély. És soha ne feledjék: a művészet nemcsak önmagunkért van, hanem azért is, hogy másokat inspiráljunk és összekössünk. Krízisek labirintusában van a világ. A művészek szent feladata, hogy megtalálják a kiutat. Induljanak el és keressék meg az elveszett iránytűt.

Mi ma egy művész feladata?

Az igazi művészet nem a trendek kiszolgálásáról szól, hanem arról, hogy a művész tükörbe nézzen és tükröt tartson a világnak. Nekünk, művészeknek az a dolgunk, hogy hidakat építsünk emberek, kultúrák, generációk között. A mai világban, ahol sokszor az egymásnak feszülés dominál, különösen fontos, hogy olyan üzeneteket közvetítsünk, amelyek összekötnek, nem pedig elválasztanak. ■

Fókuszban az évfordulók

Szentmártoni János
az MMA Kiadó új könyveiről

Az MMA Kiadó ismét gazdag kínálattal vesz részt a június 12. és 15. között megrendezendő 96. Ünnepi Könyvhéten a Vörösmarty téren. Az újdonságok mellett idei terveikről, készülő filmjeikről és az A-Z OPUS művészeti életút-adatbázis portál fejlesztéséről is kérdeztük Szentmártoni János ügyvezetőt, Babérkoszorú-díjas költőt, az MMA rendes tagját, aki március 15-e alkalmából Magyar Érdemrend lovagkereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült.

Korábbi beszélgetésünkör említette, hogy év elején minden tagozattal szeretne egyeztetni a további együttműködésről. Összefoglalná a tapasztalatait?

Az egyik legfontosabb kérés az volt felőlük, hogy a jövőben lehetőleg ne csupán ötleteket vagy témákat adjanak a kiadónak, hanem kidolgozott koncepciókat, még jobb esetben már elkészült kéziratokat, hogy ne a nulláról kezdjünk el építkezni az üzleti tervünk elfogadása után, mert akkoriban már benne járunk az évben. Nem tartanám ördögtől való gondolatnak azt sem, ha a megjelentetni kívánt kéziratok elkészültét a tagozatok finanszíroznák, így nem emésztene fel energiáink nagy részét a könyvek megírása, koncentrálnánk „csupán” a kiadásukra, egy jóval fegyelmesebb ütemtervet tartva be általa.

A portréfilmeknél kialakult ügyrend működik: év vége felé körlevelet küldünk a tagozatoknak, amelyre javaslati névsorokat kapunk, aztán a filmes bizottság összeül és priorizál. Figyelembe veszik azt is, hogy az üzleti tervünk szerint hány darab filmet forgathatunk adott évben. Általában rendezőket is javasolnak a portréalanyok mellé.

A könyvek kiadásánál nincs ilyen gyakorlat, de hamarosan felállítunk itt is egy hasonló tanácsadó testületet, és szeretném a portfólió kialakítását tervezhetőbbé tenni. Még sok elődjeimtől örökölt anyagból dolgozom, jut belőlük bőven a 2026-os évre is, ugyanakkor folyamatosan érkeznek már közvetlenül hozzám is könyvtervek, kéziratok. Az idei Ünnepi Könyvhétre a szokásosnál több, összesen tíz új címet tervezünk. Ez egyharmada az idei termésnek. Azon lesek, hogy tartsuk ezt a ritmust, és így öszre, illetve karácsonyra újabb tíz-tíz könyvet teszünk le az asztalra.

Kiemelt figyelmet fordítunk az évfordulókra. Az 1900-ban született **BARCSAY JENŐ** munkásságát bemutató album **STURCZ JÁNOS** művészettörténész tanulmányával már az ünnepi könyvhéten kapható lesz. A száz éve született **NAGY LÁSZLÓNAK** képzőművészeti életműve is figyelemre méltó, tiszteletére ősszel hiánypótló albumot jelentetünk meg **JÁ-**

NOSI ZOLTÁN irodalomtörténész és **KONDOR-SZILÁGYI MÁRIA**, a Műcsarnok főkurátorának értekezésével. *Akik két-szer halnak* meg című regényének új kiadásával tisztelgünk a kétszáz éve született **JÓKAI MÓR** előtt. A regényhez az életmű alapos ismerője, **SZÖRÉNYI LÁSZLÓ** professzor ír új jegyzetapparátust és tanulmányt.

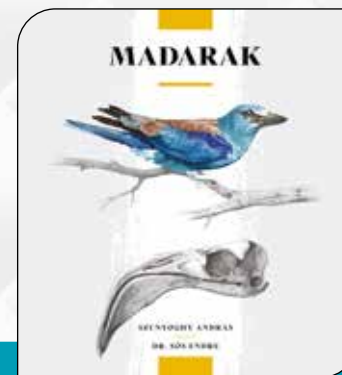
De folytatódnak az életműsorozatok (**Cs. SZABÓ, GRENDEL, SZILÁGYI ISTVÁN**), a *Pars pro toto* (**CASSIERE, CULIANU, ZAGAJEWSKI**) és az ún. „fekete filmes” sorozat (**DÉKÁNY ISTVÁN**), jön **ABLONCZY LÁSZLÓ** monumentális Major-monográfiájának első kötete, **SZUNYOGHY ANDRÁS** két újabb albuma, és rendkívül fontosnak tartom az Illyés-levelezés kiadásának elindítását, az idei első kötetben először látnak napvilágot az édesanyjához írt gyermek- és ifjúkori levelek.

A kiadó nemcsak könyveket gondoz, hanem a köztestület kulturális életét is dokumentálja, illetve portréfilmeket is gyárt a televízió számára. Mik a terveik ez utóbbi műfajban?

Az *In memoriam* sorozatban többek közt **KÉVÉS GYÖRGY**, **NOVÁK FERENC**, **SZALAY LAJOS**, **ZSIGMOND VILMOS** munkásságának adózunk. Portréfilm készül mások mellett **BODOR ÁDÁMRÓL**, **CAKÓ FERENC**RŐL, **ESZTERGÁLYOS CECILIA**RŐL, **FÜZESI MAGDÁRÓL**, **JURONICS TAMÁS**RŐL, **KORNISS PÉTER**RŐL, **ÖBERFRANK PÁL**RŐL és **PROKOPP MÁRI**A RŐL. Az M5 csatornánál lobbizom azért, hogy az MMA Kiadó és a MÉM MDK közös kiadásában megjelent négykötetes *Barokk freskófestészet Magyarországon* című könyveink nyomán gyártott húszrészes sorozatunkat másorra tűzzék.

A magyar kultúra napján vált nyilvánossá az A-Z OPUS művészeti életút portál, amelyet januártól a kiadó működtet a Digitalizációs és Szakkönyvtár integrációja révén. Milyen további fejlesztéseket terveznek az adatbázisban?

A kereshetőség radikális fejlesztése és az angol nyelvű változat elkészítése mellett a szerzői aloldalak letisztítása, strukturális átláthatóbbá tétele a rövid és középtávú cél. **B. L. ■**

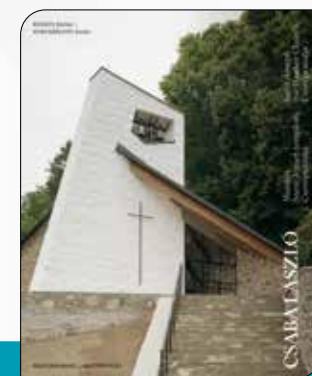
Szunyogh András–
Dr. Sós Endre
Madarak
188 oldal • 7 400 Ft

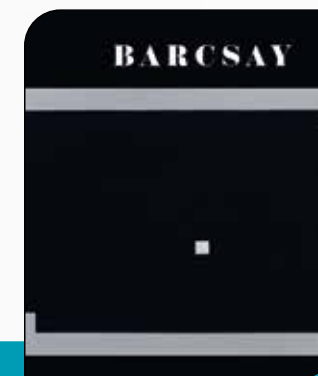
Szunyogh András–
Dr. Kapiller Mátyás
A ló művészeti anatómiája
176 oldal • 10 900 Ft

Bakonyvári M. Ágnes
Péri József
108 oldal • 5 200 Ft

Kovács Dániel–
Vukosavljev Zorán
Csaba László
Munkás Szent József-
templom, Cserépváralja
168 oldal • 7 600 Ft

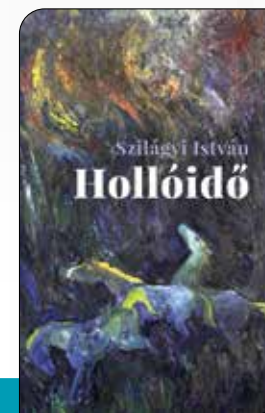
Sturcz János
Barcsay
Sötét és világos harca
Barcsay Jenő festészetében
190 oldal • 9 900 Ft

Ernst Cassirer
**A kultúra-
tudományok
logikája**
216 oldal • 5 200 Ft

Tóth László (szerk.)
Grendel Lajos
Vallomások könyve
352 oldal • 5 800 Ft

Szilágyi István
Hollóidő
644 oldal • 5 800 Ft

Cs. Szabó László
Római muzsika
384 oldal • 5 400 Ft

MMA
KIADÓ
érték
minden
oldalon

m m a k i a d o . h u

MMA
MAGYAR
MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

